МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ДО БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ**

Виконав: студент ІІ курсу,
групи 8.0534
спеціальності 053 – Психологія
освітньої програми: 053 Психологія
Бойко Олександр Олександрович
Керівник: к. психол. н., доцент кафедри психології Залановська Л. І.
Рецензент: к. психол. н., доцент кафедри психології Железнякова Ю. В.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра психології
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 053 Психологія
Освітня програма 053 Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____
к.психол.н., доцент. Н.О. Губа
«____»_____2025 р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ
Бойко Олександру Олександровичу

1. Тема роботи: Психологічні особливості мотивації до бойової підготовки військовослужбовців
керівник роботи Залановська Л. І. к.психол.н., доцент кафедри психології
затверджені наказом ЗНУ від «02» 10 2025 року № 1394-с
2. Строк подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи аналіз психолого-педагогічної літератури.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки: здійснити теоретичний аналіз наукових підходів до вивчення мотивації військовослужбовців; розкрити психологічні особливості мотиваційної сфери військовослужбовців з різним статусом та бойовим досвідом; визначити та охарактеризувати психологічні чинники, що впливають на внутрішню мотивацію військовослужбовців до бойової підготовки; емпірично дослідити взаємозв'язок між психологічними чинниками та мотивацією військовослужбовців до бойової підготовки.
Перелік графічного матеріалу: 11 таблиць.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання Видав	Завдання прийняв
Вступ	Залановська Л. І., доцент		
Розділ 1	Залановська Л. І., доцент		
Розділ 2	Залановська Л. І., доцент		
Розділ 3	Залановська Л. І., доцент		
Висновки	Залановська Л. І., доцент		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень – лютий 2025 р.	Виконано
2	Робота над вступом	березень 2025 р.	Виконано
3	Робота над першим розділом	квітень – травень 2025 р.	Виконано
4	Робота над другим розділом	липень 2025 р.	Виконано
5	Робота над третім розділом	червень – серпень 2025 р.	Виконано
6	Написання висновків	вересень 2025 р.	Виконано
7	Передзахист	жовтень 2025 р.	Виконано
8	Нормоконтроль	листопад 2025 р.	Виконано

Студент _____ О. О. Бойко

Керівник роботи _____ Л. І. Залановська

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Г. В. Коваль

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 71 сторінка, 11 таблиць, 50 джерел, 6 додатків.

Об’єкт дослідження: мотиваційна сфера військовослужбовців.

Предмет дослідження: психологічні чинники мотивації військовослужбовців до бойової підготовки.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні чинники мотивації до бойової підготовки військовослужбовців.

Гіпотези дослідження: 1. Передбачається, що військовослужбовці, які мають бойовий досвід, характеризуються вищим рівнем внутрішньої мотивації до бойової підготовки порівняно з військовослужбовцями без бойового досвіду. 2. Очікується, що рівень психологічної стійкості (резильєнтності) військовослужбовців позитивно корелює з рівнем їх внутрішньої мотивації до бойової підготовки.

Методи дослідження: теоретичні: теоретико-методологічний аналіз, класифікація та систематизація наукових джерел, порівняння й узагальнення даних досліджень; емпіричні: тестування за психодіагностичними методиками; методи математичної обробки даних.

Наукова новизна полягає в уточненні структури мотиваційної сфери військовослужбовців та психологічних чинників мотивації до бойової підготовки; емпіричному дослідженні впливу бойового досвіду на внутрішню мотивацію; визначенні ролі психологічної стійкості (резильєнтності) та задоволення базових психологічних потреб для підтримання внутрішньої мотивації та ефективності бойової підготовки.

Галузь використання: психологічні служби та відділи по роботі з особовим складом військових частин, військові навчальні заклади.

МОТИВАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ВНУТРІШНЯ МОТИВАЦІЯ, БОЙОВА ПІДГОТОВКА, ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ, РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ, БОЙОВИЙ ДОСВІД

SUMMARY

Boiko O. O. Psychological features of motivation for combat training of servicemen.

The qualifying work consists of Introduction, 3 Chapters, Conclusion, References (50 items, 17 of foreign origin), 6 appendices on 10 pages. The qualifying work volume is 88 pages long, 71 of them – main text. There are 11 tables.

The qualifying work gives theoretical survey and describes experimental research of the psychological features of servicemen's motivation for combat training. The master thesis is composed of 3 chapters, each of them dealing with different aspect of the research problem.

The research object: the motivational sphere of servicemen.

The research subject: psychological factors influencing servicemen's motivation for combat training.

The research goal: to theoretically substantiate and empirically investigate the psychological factors of servicemen's motivation for combat training

The research tasks are:

1. To conduct a theoretical analysis of scientific approaches to the study of servicemen's motivation.

2. To identify psychological characteristics of the motivational sphere of servicemen with different service statuses and levels of combat experience.

3. To determine and describe the psychological factors that influence servicemen's internal motivation for combat training.

4. To empirically examine the relationship between psychological factors and motivation for combat training.

Chapter 1 «Theoretical Foundations for Studying Motivation for Combat Training in Servicemen» provides an overview of contemporary and classical theoretical approaches to professional and military motivation. It clarifies the

structure of the motivational sphere of servicemen, its determinants, and the role of basic psychological needs, professional identity, and combat experience.

Chapter 2 «Strategy and Methods of the Empirical Study of Psychological Factors of Servicemen's Motivation» outlines the methodological framework of the research. It describes the design of the empirical study, the applied psychodiagnostic instruments, and the characteristics of the sample, including differentiation by combat experience.

Chapter 3 «Analysis and Interpretation of Empirical Research Results» presents the findings of comparative and correlational analyses. The obtained results reveal the influence of combat experience intensity, psychological resilience, and satisfaction of basic psychological needs on servicemen's internal motivation for combat training.

Key words: servicemen's motivation, internal motivation, combat training, psychological factors, resilience, combat experience.

ЗМІСТ

ВСТУП 8

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ 12

1.1. Сутність та структура мотиваційної сфери військовослужбовців 12

1.2. Психологічні особливості мотиваційної сфери військовослужбовців з різним статусом та бойовим досвідом 23

1.3. Психологічні чинники мотивації військовослужбовців до бойової підготовки 28

РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЯ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ МОТИВАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ 38

2.1. Обґрунтування стратегії та організація емпіричного дослідження 38

2.2. Методичний інструментарій дослідження 43

2.3. Характеристика вибірки та розподіл респондентів 48

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ МОТИВАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ 54

3.1. Порівняльно-кореляційний аналіз впливу бойового досвіду на внутрішню мотивацію військовослужбовців 54

3.2. Взаємозв’язок між задоволенням базових психологічних потреб, резильєнтністю та внутрішньою мотивацією 59

3.3. Узагальнення результатів емпіричного дослідження та їх інтерпретація 64

ВИСНОВКИ 69

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 72

ДОДАТКИ 79

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні виклики, пов’язані з триваючими бойовими діями, вимагають від Збройних Сил України високого рівня готовності, стійкості та професіоналізму особового складу. В умовах інтенсивних бойових дій, невизначеності та психоемоційного навантаження особливого значення набуває ефективність бойової підготовки, що забезпечує не лише технічну й тактичну компетентність, а й психологічну готовність військовослужбовців до виконання завдань за призначенням. Одним із ключових чинників успішності цього процесу є мотивація до бойової підготовки військовослужбовців, яка визначає їхню активність, залученість, витривалість і здатність до саморегуляції в екстремальних умовах.

Проблема мотивації до бойової підготовки набуває особливої актуальності, оскільки в умовах тривалого військового протистояння зовнішні стимули поступово втрачають вплив, а провідну роль починають відігравати внутрішні чинники мотивації. Бойовий досвід та стресові впливи змінюють структуру мотиваційної сфери, що потребує глибшого психологічного аналізу.

У вітчизняній науці питання мотиваційної сфери військовослужбовців розкрито у працях І. В. Авілова, В. І. Шебанової, А. А. Лиман, І. І. Приходька, О. С. Колесніченка, Я. В. Мацегори, які досліджують структуру професійної мотивації, її внутрішні та зовнішні чинники, а також відмінності мотиваційних профілів військовослужбовців різних категорій. Значний внесок у вивчення ціннісно-мотиваційних детермінант бойової діяльності зробили У. М. Гуляк, В. В. Лісневський, С. М. Грилюк, Н. В. Юр’єва. Динаміку мотиваційних процесів у стресових та екстремальних умовах, а також вплив бойового досвіду на психологічну готовність аналізували В. І. Осьодло, О. Ф. Хміляр, О. П. Каплюченко, Т. Л. Ткачук. Системне

моделювання мотиваційної сфери висвітлено у роботах А. В. Сірого, Н. В. Юр'євої, У. М. Гуляк. Психологічні чинники підтримання мотивації в умовах бойового стресу досліджували О. М. Кокун, Т. І. Мельничук, В. І. Пасічник, які підкреслюють значення резильєнтності, самоефективності та стресостійкості для збереження внутрішньої мотивації професійної діяльності.

Окремий напрям становлять дослідження мотивації до бойової підготовки (Л. В. Олійник, О. В. Хацаюк, О. М. Кокун, С. М. Грилюк, У. М. Гуляк). Вони доводять, що її рівень визначається поєднанням особистісних, соціально-психологічних і професійних чинників. Зарубіжні дослідники (S. Delahaij, S. Beattie, L. Hardy, S. Arthur, O. Boe, R. Sefvenbom, R. Johansen, R. Buch) підтверджують, що підтримка автономії, розвиток самоефективності та психологічної стійкості підвищують мотивацію до тренувальної та бойової діяльності.

Попри наявність теоретичних і прикладних досліджень, психологічні особливості мотивації саме до бойової підготовки залишаються недостатньо вивченими. Зміна характеру війни, інтенсифікація та затяжний характер бойових дій, зростання вимог до бойової та психологічної готовності військовослужбовців зумовлюють необхідність комплексного вивчення психологічних особливостей мотивації військовослужбовців до бойової підготовки. Отже, соціальна значущість проблеми та її недостатнє опрацювання визначили вибір теми дослідження: «Психологічні особливості мотивації до бойової підготовки військовослужбовців».

Об'єкт дослідження – мотиваційна сфера військовослужбовців.

Предмет дослідження – психологічні чинники мотивації військовослужбовців до бойової підготовки.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні чинники мотивації до бойової підготовки військовослужбовців.

Гіпотези:

1. Передбачається, що військовослужбовці, які мають бойовий досвід, характеризуються вищим рівнем внутрішньої мотивації до бойової підготовки порівняно з військовослужбовцями без бойового досвіду.

2. Очікується, що рівень психологічної стійкості (резильєнтності) військовослужбовців позитивно корелює з рівнем їх внутрішньої мотивації до бойової підготовки.

3. Вищий рівень задоволення базових психологічних потреб (автономії, компетентності та приналежності) пов'язаний із вищим рівнем внутрішньої мотивації до бойової підготовки військовослужбовців.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових підходів до вивчення мотивації військовослужбовців.

2. Розкрити психологічні особливості мотиваційної сфери військовослужбовців з різним статусом та бойовим досвідом.

3. Визначити та охарактеризувати психологічні чинники, що впливають на внутрішню мотивацію військовослужбовців до бойової підготовки.

4. Емпірично дослідити взаємозв'язок між психологічними чинниками та мотивацією військовослужбовців до бойової підготовки.

Методи дослідження: теоретичні:

– теоретико-методологічний аналіз, класифікація та систематизація наукових джерел, порівняння й узагальнення даних досліджень;

– емпіричні: тестування за психодіагностичними методиками: опитувальник каузальних орієнтацій Е. Десі та Р. Райана, методика «Мотивація професійної діяльності» К. Замфіра (модифікація А. Реана), шкала задоволеності базових психологічних потреб Е. Десі, Р. Райан (адаптація В. Олефіра, В. Боснюка), шкала резильєнтності Коннора-Девідсона-10 CD-RISC-10 (Campbell-Sills & Stein,; Школіна та ін.), інструмент дослідження резильєнтності CD-R14 (Фан-Вень Ху, Чен-Хан Лінь, Фан-Ру Юе, Ю-Тай Ло та Чун-Ін Лін; адаптація Л. Колесніченко, О. Береженна), шкала оцінки інтенсивності бойового досвіду (Т. Кін та ін.);

– методи математичної обробки даних: описова статистика, порівняльний аналіз, кореляційний аналіз.

Наукова новизна:

– уточнено сутність і структуру мотиваційної сфери військовослужбовців та конкретизовано психологічні чинники мотивації до бойової підготовки;

– емпірично досліджено вплив інтенсивності бойового досвіду на внутрішню мотивацію до бойової підготовки;

– доведено роль психологічної стійкості (резильєнтності) як ресурсу підтримання внутрішньої мотивації до бойової підготовки;

– визначено значення задоволення базових психологічних потреб, особливо потреби у приналежності, для збереження внутрішньої мотивації та ефективності бойової підготовки.

Практична значущість полягає у можливості використання результатів дослідження для розроблення психологічних програм, спрямованих на підтримання та підсилення внутрішньої мотивації військовослужбовців у процесі бойової підготовки. Отримані дані можуть бути застосовані під час планування навчальних модулів, оцінювання ефективності тренувальних заходів, а також у практиці військових психологів для відбору, адаптації та психологічного супроводу особового складу.

Надійність та вірогідність результатів дослідження забезпечувались методологічним обґрунтуванням вихідних положень; використанням методів, адекватних меті та завданням дослідження.

Структура кваліфікаційної роботи магістра. Складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел із 50 найменувань і додатків на 10 сторінках. Загальний обсяг основного тексту – 71 сторінка. Робота містить 11 таблиць.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

1.1 Сутність та структура мотиваційної сфери військовослужбовців

Мотивація військовослужбовців до професійної діяльності є складним багаторівневим феноменом, що визначає підготовленість особового складу, здатність ефективно діяти в бойових умовах і результативність виконання службово-бойових завдань. Вона проявляється в інтересі до навчання й підготовки, прагненні до професійного успіху та реалізації особистісного потенціалу, а також виконує стимулюючу, регулятивну й смислоутворювальну функції. Через реалізацію цих функцій мотивація здійснює формує основу психологічної готовності [4; 31]. А. Сірий акцентує на ролі мотивації як рушія професійної активності та регулятора поведінки військовослужбовця [27].

Мотивація включає процесуальний (динамічний) і результативний (цільовий) аспекти. Процесуальна сторона проявляється у змінності мотивації, а результативна – у досягненні визначених цілей. В. Осьодло, О. Сафін, О. Тімченко підкреслюють, що мотивація є процесом, який постійно змінюється, має свої підйоми й спади, різну інтенсивність, стійкість та емоційне забарвлення [31]. Це обумовлює необхідність вивчення динаміки професійної мотивації, оскільки саме вона визначає ефективність військово-професійної діяльності у довгостроковій перспективі [19; 26].

Мотивація військовослужбовців формується під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. На полімотивованість військової діяльності вказують О. Добрянський, М. Томчук і Л. Матохнюк, підкреслюючи, що вона зумовлена як особистісними потребами, так і соціально-організаційними умовами [26]. Л. Божович і К. Платонов розглядають мотивацію як комплекс

мотивів, потреб, переконань, інтересів, цілей, установок та ідеалів, що визначають поведінку індивіда [31]. Н. Юр'єва визначає мотивацію військовослужбовців як структуровану та впорядковану сукупність провідних мотивів, що забезпечує мобілізацію й спрямування психологічних ресурсів особистості на виконання службово-бойових завдань, а також нейтралізацію впливу екстремальних умов під час їх виконання [33].

Мотиваційна сфера особистості військовослужбовця є багатокомпонентною системою, де перетинаються внутрішні мотиви та зовнішні стимули, а також особистісні переконання та цінності, що визначають особливості динаміки мотиваційних процесів [4; 7].

У науковій літературі представлено різні класифікації мотивів військовослужбовців. Так, Дж. Летам і С. Піндер підкреслюють значення таких мотивів, як національна культура, специфіка роботи та суспільна значущість професії. У межах емпіричного дослідження Р. Джонсон виокремив п'ять основних груп мотивів військовослужбовців: професійні, пізнавальні, соціальні, прагматичні та мотиви особистого престижу. При цьому провідними виступають професійні мотиви та мотиви престижу, тоді як інші (прагматичні, пізнавальні, соціальні) мають другорядне значення. У дослідженнях Х. Тодда, Р. Ціммермана, М. Посарда та співавторів зазначено, що професійна мотивація військових значною мірою пов'язана з прагненням забезпечити майбутнє (зокрема отримати гідну пенсію), реалізувати власні якості у військовій службі, продовжити освіту, жити цікавим життям і водночас посідати гідне місце в суспільстві [8]. У сукупності ці підходи демонструють різноманітність мотивів військовослужбовців, що поєднують професійні, соціальні, пізнавальні та особистісні мотиви.

Серед ключових цінностей мотиваційної сфери військовослужбовців виокремлюють, такі цінності як патріотизм, професійний обов'язок, колективна відповідальність. Саме вони трансформують зовнішні стимули (наприклад, накази) у внутрішні мотиви через механізм ідентифікації з цілями підрозділу [4; 7; 11; 20].

Н. Юр’єва запропонувала трикомпонентну модель мотиваційної сфери військовослужбовців, яка охоплює:

– потребовий компонент (фізіологічні потреби, безпека, соціальна приналежність);

– смисловий компонент (усвідомлення цілей служби, ідентифікація з військовим обов’язком);

– систему ставлення до себе, інших та світу (альтруїзм, професійна ідентичність) [32].

Мотивація військовослужбовців формується на перетині професійних, соціальних, пізнавальних та особистісних рівнів і водночас виступає інтегруючим чинником, який поєднує внутрішні та зовнішні стимули, формуючи підґрунтя для стійкого інтересу до військової професії.

Для розуміння структурних компонентів та динаміки психологічних механізмів, що лежать в основі мотивації військовослужбовців, необхідно звернутися до наукових підходів до вивчення мотивації. Теоретичні моделі мотивації, сформовані у межах загальної психології, дають змогу осмислити структуру мотиваційних процесів, їхню динаміку, джерела та функції.

Психоаналітичний підхід розглядає мотивацію як прояв базових несвідомих потягів, що формують психічну енергію особистості та спрямовують поведінку на задоволення фундаментальних потреб. Поведінка визначається динамічною взаємодією свідомих і несвідомих процесів, де імпульси несвідомого впливають на спрямованість та інтенсивність дій. Мотивація у цьому підході розглядається як результат зіткнення інстинктів, внутрішніх конфліктів і психічних імпульсів, які визначають спрямованість та силу поведінки особистості [9].

Біхевіористський підхід пояснює мотивацію через дію зовнішніх стимулів і підкріплень, що формують поведінку за допомогою системи винагород і покарань. У центрі уваги перебуває спостережувана поведінка, тоді як внутрішні процеси залишаються поза аналізом. Теорія драйва К. Халла розширила рамки біхевіоризму, врахувавши роль внутрішніх

потреб, які активізують поведінку. У військовому контексті ключовими мотивами в межах цього підходу є прагнення отримати позитивну оцінку та винагороду. Під час навчання та бойової підготовки система заохочень стимулює регулярність тренувань, тоді як її відсутність знижує мотиваційну активність [1; 19].

Когнітивний підхід розглядає мотивацію як складний процес, що базується на індивідуальній оцінці ситуації, очікуваннях і значущості результату для особистості. Центральну роль відіграють цілі, переконання та уявлення про можливі наслідки, які визначають вибір поведінки і рівень зусиль. У цьому контексті важливе місце займає модель «очікування – цінність», яка підкреслює, що діяльність здійснюється на основі віри у власну здатність досягти успіху та оцінки значущості кінцевого результату.

Серед ключових когнітивних теорій виділяють:

– теорію очікувань В. Врума (взаємодія очікування, інструментальності та валентності);

– теорію постановки цілей Е. Лока (роль свідомо визначених цілей і зворотного зв’язку);

– теорію справедливості Дж. Адамса (вплив сприйняття співвідношення «внесок – винагорода»);

– модель дії Х. Хекгаузена (послідовність: усвідомлення мети – прийняття рішення – реалізація – оцінка результату) [30].

Хоча ці теорії формувалися в організаційній психології, їхні положення (переконання у власній результативності, значущість зовнішнього визнання та справедливості) релевантні для аналізу мотивації військовослужбовців, оскільки вони сприяють професійному розвитку, формуванню компетентності та самореалізації [7; 9; 28].

Особливе значення у межах когнітивного підходу має соціально-когнітивна теорія А. Бандури, центральним поняттям якої є самоефективність [16]. Вона визначається як упевненість особистості у власних здібностях організувати й реалізувати необхідні дії для досягнення

бажаних результатів. Переконання у власній спроможності істотно впливає на рівень зусиль, наполегливість у подоланні труднощів і здатність підтримувати мотивацію у складних умовах. Соціально-когнітивна теорія розглядає мотивацію як динамічний когнітивний процес, де центральним чинником виступає самоефективність. Результати дослідження мотиваційної сфери військовослужбовців НГУ узгоджуються з положеннями теорії А. Бандури. Високий рівень самоефективності зумовлює зріле професійне ставлення: орієнтацію на цінність служби, готовність долати труднощі та прагнення до розвитку. Натомість середній рівень пов'язаний із дефіцитарною мотивацією, униканням складних завдань і менш сформованою професійною ідентичністю. Отже, вирішальним чинником мотиваційної активності виступає не стільки наявність знань, скільки віра у власні здібності [13; 16; 35].

Гуманістичний підхід акцентує увагу на внутрішніх потребах особистості, спрямованих на самореалізацію, особистісний ріст і досягнення повноти життя (А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Фромм) [7]. Ієрархія потреб Маслоу описує послідовність їх задоволення – від фізіологічних до соціальних і потреби самореалізації. У військовій діяльності ця послідовність проявляється в поєднанні базових потреб безпеки, соціального визнання та професійної самореалізації. У стресових умовах, які притаманні військовій діяльності, спостерігається регрес до базових рівнів [1; 21; 31].

Альтернативну класифікацію запропонував К. Альдерфер, виокремивши три взаємопов'язані категорії: існування, соціальні зв'язки та особистісний ріст [2]. На відміну від ієрархічної моделі, ці потреби можуть актуалізуватися одночасно, а фрустрація потреб вищого рівня посилює значущість нижчих. У військовому середовищі обмежені можливості професійного розвитку (потреба росту) часто посилюють прагнення до групової згуртованості (потреба у соціальних зв'язках) або навіть до збереження фізичного виживання. Дослідник також наголошує на закономірності регресу до базових потреб під впливом стресу [1; 31].

На відміну від ієрархічних моделей, Д. МакКлелланд запропонував концепцію домінантних мотивів, що акцентує увагу не на послідовності задоволення потреб, а на їхній ролі у формуванні індивідуального мотиваційного профілю. Він виокремив три провідні потреби: досягнення (прагнення до успіху та перевершення стандартів), влади (здатність впливати на інших і контролювати ресурси) та афіліації (потреба у належності й позитивних соціальних взаєминах) [9]. Співвідношення цих потреб зумовлює стиль поведінки та стратегії діяльності особистості. У військовій сфері актуалізація потреби досягнення стимулює прагнення до професійної майстерності, потреба влади може проявлятися у лідерських амбіціях та ефективному командуванні, тоді як потреба афіліації підтримує згуртованість колективу та взаємодопомогу [21].

Таким чином, наведені підходи можна узагальнити у двох напрямах:

1. Змістові теорії пояснюють мотивацію через структуру потреб (А. Маслоу, К. Альдерфер) або домінантні мотиви (Д. МакКлелланд). А. Маслоу акцентує на послідовності переходу від базових до вищих потреб, К. Альдерфер підкреслює їх взаємозамінність, Д. МакКлелланд виділяє потреби досягнення, влади та афіліації як визначальні у формуванні індивідуальних мотиваційних профілів. У військовому контексті ці теорії пояснюють пріоритетність потреб безпеки, приналежності та самореалізації та їхню зміну під впливом екстремальних умов.

2. Процесуальні теорії зосереджуються на механізмах вибору та регуляції поведінки (В. Врум, Е. Лок, Дж. Адамс, Х. Хекгаузен), пояснюючи, як оцінка очікувань, значущості результату та справедливості винагород формує рівень мотивації. Соціально-когнітивна теорія А. Бандури доповнює цей підхід, виокремлюючи самоефективність як ключовий фактор, що визначає наполегливість і стратегічну поведінку у військовій підготовці. Процесуальний напрям досліджує динаміку виникнення мотивації, поетапність переходу від усвідомлення дефіциту до реалізації цілеспрямованої активності. Мотивація військовослужбовців перебуває у

динамічному стані та змінюється відповідно до конкретного етапу кар'єрного розвитку. Залежно від стадії служби та набутого досвіду, пріоритети, цінності та інші мотиваційні чинники можуть модифікуватися, що впливає на професійні установки та поведінкові стратегії військовослужбовців [9].

Сучасні наукові підходи до вивчення мотивації військовослужбовців ґрунтуються на різних методологічних парадигмах, серед яких особливе значення мають системний та інтегративний підходи. Їх використання дозволяє подолати однобічність пояснень мотиваційних процесів та сформувати більш цілісне уявлення про детермінанти професійної мотивації військовослужбовців.

Системний підхід інтегрує положення змістових і процесуальних теорій, розглядаючи мотивацію як ієрархізовану динамічну систему, що формується у взаємодії індивідуальних, групових, організаційних і контекстуальних чинників. У структурі мотивації військовослужбовців поєднуються інституційні (внутрішні, ціннісні) та прагматичні (зовнішні, утилітарні) мотиви, які забезпечують регуляцію професійної діяльності. У результаті такої взаємодії вибудовується цілісна система спонукань, що визначає спрямованість поведінки та підтримує ефективність служби. Стабільність вмотивованої поведінки значною мірою зумовлюється соціальними благами, почуттям справедливості та моральними зобов'язаннями. В умовах бойових дій роль інституційних стимулів (захисту країни, почуття обов'язку та взаємопідтримки) істотно зростає, тоді як прагматичні чинники відходять на другий план [19; 25].

Інтегративний підхід об'єднує положення різних теоретичних традицій (психоаналітичної, біхевіористської, когнітивної та гуманістичної), розглядаючи мотивацію як багаторівневу систему, що формується у взаємодії внутрішніх потреб, когнітивних оцінок і зовнішніх підкріплень. Завдяки цьому забезпечується можливість комплексного врахування індивідуальних і соціальних чинників, що важливо при аналізі діяльності військовослужбовців в умовах підвищеного ризику [19]. Поєднання цих аспектів дозволяє

оцінювати мотивацію не лише як сукупність потреб або поведінкових реакцій, а як цілісну систему, що змінюється під впливом зовнішніх і внутрішніх детермінант, а також враховує організаційні та соціокультурні чинники.

У межах сучасних підходів до вивчення мотивації важливе місце посідають теорії, які інтегрують положення різних наукових напрямів. Однією з таких є теорія самодетермінації Е. Десі та Р. Райана, що поєднує гуманістичні й когнітивні ідеї. Теорія самодетермінації має тривалу історію становлення, яка розпочалася ще на початку 1970-х років. Саме тоді Е. Десі провів перші емпіричні дослідження впливу зовнішніх винагород на внутрішню мотивацію. Ці роботи заклали підґрунтя для розуміння того, що внутрішня мотивація не визначається зовнішніми стимулами, а ґрунтується на глибинних психологічних потребах людини. У середині 1980-х років Е. Десі та Р. Райан почали активно розробляти концепцію самодетермінації у вигляді окремої теоретичної моделі. У 1985 році вони опублікували фундаментальну монографію, яка вперше представила теорію як цілісну систему, пояснюючи механізми внутрішньої та зовнішньої мотивації. Подальший розвиток та розширення теорії відбувалися протягом 1990-х років, коли було сформульовано низку її підтеорій. Узагальнення ключових положень та оформлення як цілісної концепції мотивації відбулося у 2000 році [44; 47].

Е. Десі та Р. Райан в теорії самодетермінації поставили у центр внутрішні психологічні потреби людини. Їхні дослідження показали, що ефективна та стійка мотивація виникає не лише завдяки зовнішнім винагородам чи покаранням, а насамперед тоді, коли задовольняються потреби в автономії, компетентності та соціальній приналежності [47].

Теорія самодетермінації – це складна, багаторівнева теоретична система, що складається з кількох підтеорій, кожна з яких описує окремий аспект мотиваційної динаміки, а саме:

– теорія когнітивної оцінки – пояснює вплив зовнішніх факторів

(нагород, контролю, змагання) на внутрішню мотивацію;

– теорія органічної інтеграції – описує, як зовнішні мотиви можуть ставати інтегрованими у внутрішню систему цінностей;

– теорія базових психологічних потреб – визначає універсальні потреби як фундамент людської мотивації;

– теорія цілей – підкреслює різницю між внутрішніми (розвиток, стосунки, внесок у суспільство) і зовнішніми (матеріальні блага, слава, статус) цілями;

– теорія взаємодії особистості та середовища – пояснює індивідуальні відмінності у сприйнятті контролю та самостійності [48].

Теорія самодетермінації виокремлює три фундаментальні потреби: компетентність, автономія та приналежність. Вони вважаються універсальними детермінантами психічного розвитку й добробуту, їх задоволення сприяє внутрішній мотивації, а фрустрація – її ослабленню.

Компетентність – відчуття ефективності в діяльності, отримання зворотного зв’язку про успіх; важлива для навчання, майстерності та впевненості.

Автономія – відчуття вибору, особистої ініціативи та узгодженості дій із власними цінностями.

Приналежність – відчуття соціальної підтримки, прийняття та належності до групи.

Соціальні умови, що підтримують ці потреби (підсилюють автономію, надають змістовний зворотний зв’язок, сприяють згуртованості), підвищують якість мотивації (залученість, стійкість, творчу активність). Навпаки, умови, що фруструють ці потреби (контроль, ігнорування, відчуження), призводять до зниження мотивації, психологічного стресу та формальної участі без ентузіазму – особливо критично в контекстах із високою напругою або ризиком [40; 47; 48].

Теорія самодетермінації розглядає мотивацію не лише за інтенсивністю, а за якістю – як континуум від контрольованих до автономних форм:

– амотивація – відсутність наміру діяти;

– контрольована мотивація – дії під впливом зовнішнього тиску або внутрішнього примусу (винуватість, сором);

– автономна мотивація – дії, які людина сприймає як власні, добровільні та осмислені.

Ключовим механізмом мотиваційної динаміки є інтерналізація – процес перетворення зовнішніх вимог чи норм у внутрішньо прийняті цінності (поступове переміщення вздовж континууму: зовнішня – інтроєкційна – ідентифікована – інтегрована – внутрішня). Якість цієї інтерналізації визначає стійкість мотивації, її вплив на поведінку особистості [47].

У військовій сфері положення теорії самодетермінації набувають особливої значущості. Більшість сучасних зарубіжних досліджень мотивації військовослужбовців здійснюється саме в межах цієї теоретичної парадигми [24]. Застосування положень теорії свідчить, що військовослужбовці демонструють вищий рівень внутрішньої мотивації, коли мають певну автономію у прийнятті рішень, відчувають власну професійну компетентність і приналежність до згуртованого колективу. Навпаки, авторитарний стиль управління, побудований виключно на зовнішніх стимулах (наказах, контролі чи покаранні) виявляється менш ефективним у довгостроковій перспективі, оскільки знижує внутрішню мотивацію та сприяє вигоранню. Теорія самодетермінації дозволяє пояснити, як через задоволення потреб компетентності, автономії та приналежності військовослужбовці переходять від зовнішньо зумовленої до стійкої внутрішньої мотивації, що підвищує їхню психологічну готовність і ефективність у виконанні службово-бойових завдань [10; 25; 46].

Таким чином, мотивацію військовослужбовців визначено як багаторівневу, структуровану систему провідних мотивів, що спрямовує психологічні ресурси особистості на виконання службово-бойових завдань та адаптацію до екстремальних умов служби.

У наукових дослідженнях виділяють два класичні підходи до її аналізу:

1. Змістовий підхід розглядає мотивацію як сукупність мотивів, що характеризуються ієрархією та пріоритетністю, дозволяючи визначити провідні стимулюючі чинники професійної активності військовослужбовців.

2. Процесуальний підхід підкреслює динамічний характер мотивації, демонструючи, як мотиви реалізуються у конкретних ситуаціях та змінюються залежно від обставин служби.

Розвиток цих ідей сприяв формуванню системного підходу, який описує мотивацію як цілісну багаторівневу систему взаємопов'язаних мотивів, що включає внутрішні потреби, зовнішні стимули та індивідуальні цінності. Інтегративний підхід розширює це розуміння, акцентуючи увагу на механізмах взаємодії внутрішніх потреб, когнітивних оцінок і зовнішніх чинників.

Сучасні концепції, зокрема теорія самодетермінації Е. Десі та Р. Райана, інтегрують структурні й процесуальні аспекти мотивації. Вона виділяє три базові психологічні потреби: автономію, компетентність та приналежність, задоволення яких забезпечує перехід зовнішньо зумовленої мотивації до стійкої внутрішньої залученості через механізм інтерналізації. Така мотивація сприяє більш усвідомленій, стійкій та активній участі військовослужбовців у професійній діяльності та підвищує психологічну готовність до виконання службово-бойових завдань.

Мотиваційну сферу військовослужбовця слід розглядати як багаторівневу, ієрархічно організовану систему внутрішніх і зовнішніх спонукань, що включає потреби, мотиви, цінності, установки, переконання та цілі, які визначають спрямованість, інтенсивність і стійкість його професійної діяльності. Специфікою мотиваційної сфери військовослужбовця є поєднання інституційних (ціннісно-патріотичних) та прагматичних (матеріальних, статусних) мотивів. Вона формується у взаємодії особистісних, соціально-організаційних та ситуаційних чинників та забезпечує психологічну готовність військовослужбовця до виконання службово-бойових завдань.

1.2 Психологічні особливості мотиваційної сфери військовослужбовців з різним статусом та бойовим досвідом

Важливим аспектом аналізу мотивації військовослужбовців є розгляд відмінностей залежно від їхнього статусу залучення до військової служби. Емпіричні дослідження останніх років свідчать, що саме характер і умови проходження служби визначають суттєві відмінності у структурі мотивації цих груп [3; 6; 10; 45].

Мобілізовані військовослужбовці становлять окрему категорію, оскільки їхня участь у військовій діяльності відбувається без добровільного вибору. Це зумовлює низку проблем:

– зовнішній примус як провідний чинник служби, що може спричиняти амотивацію або контрольовану регуляцію;

– невизначеність термінів служби, яка посилює відчуття безпорадності та знижує внутрішню мотивацію [45];

– перерваний цивільний життєвий перебіг (робота, сім’я, соціальні ролі), що підсилюють відчуття відчуження та згасання мотивації (демотивацію).

Разом із тим мотивація мобілізованих спирається на низку особистісно-ціннісних чинників: патріотизм, національну ідентичність, громадянський і моральний обов’язок, емоційні переживання (гнів, обурення, прагнення помсти). Значущими виступають також мотиви захисту сім’ї та громади, підтримки товаришів по службі та колективної згуртованості [6; 10].

У межах теорії самодетермінації мотивація розглядається як процес, що базується на задоволенні трьох фундаментальних психологічних потреб: автономії, компетентності та приналежності. В умовах військової служби реалізація цих потреб має специфіку залежно від форми залучення:

– автономія у мобілізованих суттєво обмежена через примусовий характер служби, тоді як контрактники мають більше можливостей вибору умов і тривалості служби;

– компетентність у мобілізованих часто знижена через відсутність попереднього досвіду, тоді як контрактники отримують спеціалізовану підготовку;

– приналежність у мобілізованих може бути ослаблена через слабкі соціальні зв’язки в підрозділі, тоді як контрактники мають більше можливостей для формування стабільних відносин у військовому колективі [3; 10].

Емпіричні дані серед особового складу Національної гвардії України кількістю 219 осіб, переважно мобілізованих, засвідчили суперечливість мотиваційної структури [6]. Найбільш значущими факторами виступають колективістські та сімейні мотиви, а також емоційно-психологічні й утилітарні чинники. Натомість соціальне визнання та зовнішній примус виявляються малоефективними. Водночас присутні альтруїстичні (внесок у перемогу) і прагматичні (матеріальна вигода, відсутність вибору) мотиви. Це свідчить про варіативність та нестабільність мотивації мобілізованих, де значну частку займає ситуативна й зовнішня негативна мотивація. Ефективна підтримка вимагає створення умов для розвитку автономії, підвищення професійної компетентності, інтеграції цивільного досвіду у військову практику та формування колективної ідентичності [6; 10].

На відміну від мобілізованих, військовослужбовці за контрактом обирають військову службу свідомо, що зумовлює відносно стабільну структуру мотивації. Їхні провідні мотиви включають кар’єрний розвиток і професійне зростання; матеріальні стимули (заробітна плата, пільги, соціальні гарантії); професійну ідентичність, що пов’язана з відчуттям приналежності до військової організації та усвідомленням значущості місії [3].

Емпіричні дослідження показують, що серед контрактників домінують просоціальні мотиви: орієнтація на суспільну користь, професійно-особистісний розвиток, довіра до колективу та оптимізм. Такі чинники функціонують як внутрішні ресурси, що підтримують стійкість мотивації навіть у складних умовах [6].

Таким чином, у мотиваційній сфері військовослужбовців спостерігається виразна структурна диференціація. Військовослужбовці за контрактом тяжіють до стабільних професійних і просоціальних мотивів, що інтегрують матеріальні, ціннісні та кар'єрні орієнтації. Мобілізовані характеризуються ситуативною, суперечливою та часто зовнішньо зумовленою мотивацією. У структурі внутрішньої мотивації значну роль відіграють патріотичні та емоційні фактори [3; 6; 10; 45].

Особливу увагу в сучасних дослідженнях привертає феномен добровольців, які приєдналися до Збройних Сил України та добровольчих формувань на початку війни 2014 року. На відміну від мобілізованих військовослужбовців, їхній вибір був результатом внутрішнього усвідомленого рішення, що відображає специфічні мотиваційні чинники.

Дослідження «Why Ukrainians Chose to Fight: A Case Study Into the Motivations of Ukrainian Volunteers» [50] виокремлює три провідні мотиваційні складові:

1. Потреба в безпеці та збереженні життя. Для мешканців східних та південних регіонів України ключовим фактором мотивації стала усвідомлена загроза їхньому життю, безпеці родини та локальних громад. Участь у бойових діях у якості добровольця розглядалася як стратегія захисту власної території та забезпечення базових життєвих потреб.

2. Мотив групової приналежності. Важливою детермінантою мотивації стали соціальні фактори, зокрема досвід спільної участі у протестному русі. Добровольча служба стала продовженням попередньої колективної активності. Це свідчить про вплив «мотиву групової приналежності», коли відчуття єдності з референтною групою стає ключовим поштовхом до прийняття життєво значущих рішень.

3. Емоційні чинники. Добровольчий рух був значною мірою підживлений сильними афективними переживаннями: гнівом через агресію проти країни, обуренням несправедливістю та страхом перед можливою окупацією. Емоційні стимули стали каталізатором активних дій, створюючи

феномен «афективної мобілізації», коли інтенсивність почуттів безпосередньо трансформується у готовність до ризику та самопожертви.

Таким чином, мотивація добровольців демонструє тісний зв'язок між потребами безпеки, соціальною ідентичністю (приналежність до групи) та емоційними чинниками (гнів, обурення, страх). На відміну від мобілізованих, добровольці керуються насамперед внутрішніми детермінантами, а їхнє рішення приєднатися до військової служби є результатом високого рівня ідентифікації з національними та колективними цінностями.

Дослідження мотивації іноземних бійців, які добровільно приєдналися до Українського іноземного легіону, показало, що вони керувалися переважно альтруїзмом, емпатією та моральним обов'язком, тоді із постраднянських країн – мотивувалися ідеологічними та геополітичними переконаннями [49]. Мотивація цих груп є динамічною та змінюється залежно від особистого досвіду та бойових умов. Ці результати підкреслюють, що окрім внутрішніх і зовнішніх чинників мотивації, на бойову залученість військовослужбовців суттєво впливають соціокультурний контекст.

Дослідження психологічних чинників розвитку професійної мотивації військовослужбовців показують, що бойовий досвід змінює мотивацію особистості [24]. Військовослужбовці без бойового досвіду зазвичай орієнтовані на передбачуваність, структурованість обов'язків та стабільність умов служби. Для них характерні кар'єрні прагнення та особистісний розвиток як основні мотиватори професійної діяльності.

Військовослужбовці з бойовим досвідом вирізняються підвищеною мотивацією до суспільної корисності та більш орієнтовані на підтримку соціальних зв'язків, довіру та взаємодопомогу в колективі. Вони демонструють вищу психологічну стійкість до стресу та здатність до швидкого відновлення після складних ситуацій, проте характеризуються зниженням здатності до адекватного емоційного розвантаження та осмисленого сприйняття невдач. Крім того, у них вищий рівень усвідомлення професійної відповідальності та мотивації державного служіння [24].

Так, основні відмінності у мотивації полягають у трансформації орієнтації з особистісних і кар'єрних цілей у військовослужбовців без бойового досвіду у бік суспільно-орієнтованої діяльності у військовослужбовців з бойовим досвідом.

Теоретичний аналіз мотивації військовослужбовців показав відмінності залежно від форми залучення та бойового досвіду. Мобілізовані, які беруть участь у службі без добровільного вибору, характеризуються суперечливою та ситуативною мотивацією, значну частку якої займають зовнішні негативні чинники. Внутрішні мотиви цієї групи базуються на патріотизмі, емоційних переживаннях і ціннісних орієнтаціях щодо захисту сім'ї та колективу, тоді як зовнішній примус і соціальне визнання проявляють низьку ефективність. Такі особливості створюють високий ризик демотивації та підкреслюють необхідність підтримки автономії, професійної компетентності та колективної ідентичності.

Контрактники та добровольці відрізняються більш стабільною мотиваційною структурою, орієнтованою на внутрішні чинники професійного розвитку, просоціальні цінності та усвідомлення значущості місії. Для контрактників ключовими є професійна ідентичність, кар'єрне зростання і колективна приналежність, тоді як добровольці додатково мотивуються потребою у безпеці, груповою приналежністю та інтенсивними емоційними переживаннями.

Бойовий досвід трансформує структуру мотивації військовослужбовців, зміщуючи її акценти з особистісного розвитку та кар'єрних прагнень на пріоритети суспільної користі й державного служіння. Він сприяє формуванню підвищеного рівня професійної відповідальності, розвитку адаптивності до нестабільних і непередбачуваних умов, посиленню психологічної стійкості до стресу та зростанню соціальної залученості.

1.3 Психологічні чинники мотивації військовослужбовців до бойової підготовки

Мотивація відіграє важливу роль у бойовій підготовці, забезпечуючи активну участь військовослужбовців у навчально-тренувальному процесі.

Бойова підготовка є комплексом навчально-виховних заходів, спрямованих на підготовку військовослужбовців, злагодження підрозділів, військових частин і з'єднань, а також забезпечення готовності органів управління та військових підрозділів до ведення бойових дій та успішного виконання бойових завдань за призначенням. Її метою є забезпечення постійної готовності військових формувань до діяльності в умовах сучасного бойового середовища [23].

Основне завдання бойової підготовки полягає у засвоєнні знань і практичних умінь, що дозволяють ефективно діяти в умовах бойових дій, опануванні озброєння та бойової техніки, а також формуванні бойової злагодженості підрозділів. Зміст і форма її реалізації визначаються Воєнною доктриною України, особливостями різних родів військ та умовами місця дислокації військових частин, і здійснюються відповідно до чинних статутів, командних настанов та наказів [23; 29].

Крім функціональної підготовки, бойова підготовка також виконує соціально-психологічні функції: сприяє консолідації колективу, формує відчуття приналежності до групи, внутрішню компетентність та впевненість у власних силах.

Бойова підготовка передбачає значні фізичні, психоемоційні та когнітивні навантаження. У цьому контексті мотивація військовослужбовців набуває ключового значення, оскільки від неї залежить не лише активність і відповідальність під час навчання, а й ефективність засвоєння знань та умінь.

Аналіз мотивації до бойової підготовки потребує дослідження психологічних чинників, які визначають її формування та динаміку. Мотивація військовослужбовців в тому числі до бойової підготовки

формується під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Теорії зовнішньої мотивації охоплюють різні чинники, пов’язані безпосередньо з зовнішнім стимулюванням позитивного та негативного характеру. До зовнішніх позитивних чинників відносяться заохочення, винагорода, до негативних – критика, покарання. Позитивні зовнішні стимули відіграють більш конструктивний вплив порівняно з негативними, сприяючи підвищенню ефективності професійної діяльності [3; 16; 19].

Зовнішні стимули забезпечують регуляцію дисципліни та короткочасне підкріплення активності, тоді як внутрішні мотиви формують більш стійке й усвідомлене залучення до діяльності. Військовослужбовці, які мають переважно зовнішню мотивацію, зазвичай не знаходять задоволення у подоланні труднощів службових завдань. Через це вони обирають простіші завдання і виконують мінімальні вимоги, орієнтуючись перш за все на матеріальну винагороду. Відсутність внутрішніх стимулів часто призводить до підвищення напруженості, тривожності та імпульсивності, що обмежує прояви ініціативи. Внутрішня мотивація сприяє більшій відкритості, зростанню інтересу до діяльності. Внутрішні мотиви, такі як альтруїстичне служіння та особистісний розвиток, формують міцніший зв’язок із військовою діяльністю та її цінностями порівняно із зовнішніми мотивами [3; 8].

Відповідно до теорії самодетермінації, у процесі інтерналізації зовнішні мотиви поступово трансформуються у внутрішні, якщо військовослужбовець починає сприймати дисципліну, стандарти бойової підготовки та цілі служби не як примус, а як особисто прийнятні установки. Внутрішня мотивація є ключовою для спрямування зусиль на виконання завдань, підтримання високої інтенсивності діяльності та збереження енергійності протягом тривалого часу. Важливість розвитку внутрішніх мотивів, таких як інтерес і особиста значущість, натомість використання лише зовнішнього тиску для збільшення ефективної мотивації військовослужбовців до бойової підготовки підкреслено в дослідженнях армії США [43].

Згідно з теорією детермінації розвиток внутрішньої мотивації залежить від задоволення трьох основних психологічних потреб: автономії, компетентності та приналежності. Дослідження Р. Делахайя та його колег показало важливість підтримки автономії інструктором для підвищення впевненості новобранців у своїх силах (компетентності), що, у свою чергу, є важливим мотиваційним ресурсом для продовження навчання в рамках базової військової підготовки [39]. Ще одне дослідження проведене Дж. Рабе серед 728 курсантів програми ROTC Збройних сил США, показало, що задоволення автономії, компетентності та приналежності позитивно корелює з розвитком внутрішньої мотивації до навчання та тренувань [46]. Ці результати підтверджують важливість задоволення основних психологічних потреб для розвитку внутрішньої мотивації курсантів та підвищення їх залученості до навчального процесу. Це підкреслює важливість створення навчального середовища, яке підтримує автономію, сприяє розвитку компетентності та зміцнює почуття приналежності, що в свою чергу підвищує ефективність бойової підготовки та знижує рівень відмови від служби.

Поряд із задоволенням потреб у компетентності, автономії та приналежності, внутрішня мотивація військовослужбовців формується під впливом ціннісних орієнтацій, які визначають пріоритети та смислове наповнення поведінки. Роль цінностей як ключового чинника мотивації підкреслювали й класичні теорії. Зокрема А. Маслоу вважав, що цінності мають стійкий мотивуючий вплив, який поширюється на всі сфери діяльності людини [9].

Згідно з результатами дослідження В. Патхака, А. Рані, С. Госвамі, військовослужбовці зазвичай мають два типи цінностей – особистісні (сформовані в соціокультурному середовищі до служби) та військові (базові принципи, притаманні збройним силам) [34]. Розбіжності між цими системами можуть спричиняти внутрішній конфлікт, емоційне напруження і зниження мотивації, тоді як висока їхня сумісність сприяє формуванню

професійної ідентичності, підсилює стійкість і позитивно впливає на залученість до навчання та бойової підготовки. Висока сумісність між ціннісними установками особистості військовослужбовця та військовими цінностями сприяє формуванню стійкої професійної ідентичності, позитивно впливає на мотивацію до навчання й підвищує рівень залученості до бойової підготовки [9].

Важливу роль у формуванні мотивації до бойової підготовки відіграють пізнавальні мотиви, оскільки вони визначають спрямованість діяльності військовослужбовців на засвоєння знань і вдосконалення навичок, необхідних для ефективного виконання службово-бойових завдань. До таких мотивів належать: інтерес до професії, усвідомлення значущості теоретичних знань для практичної діяльності, формування стійких професійних умінь і навичок, розширення професійного кругозору та ерудиції, пізнання мислення і поведінки інших людей, прагнення до самоосвіти та накопичення практичного досвіду. Глибоке усвідомлення необхідності здобуття знань і постійного навчання сприяє цілеспрямованості військовослужбовця, підтримує його мотивацію та забезпечує активне включення в процес бойової підготовки [9; 34].

На формування та підтримання мотивації до бойової підготовки впливають особистісні характеристики військовослужбовців. Риси особистості визначають стиль взаємодії з оточенням, здатність до самоконтролю, емоційну регуляцію та наполегливість у виконанні завдань, що позначається на ефективності навчання та тренувального процесу.

Дослідження показують, що високий рівень екстраверсії та низький рівень невротизму позитивно корелюють із мотивацією до навчання й тренування. Екстраверти легше інтегруються в команду, частіше шукають соціальну підтримку, проявляють ініціативу в груповій взаємодії, що сприяє підвищенню внутрішньої мотивації. Нижчий рівень невротизму забезпечує ефективнішу емоційну регуляцію, що особливо актуально в умовах стресу, характерного для бойового навчання. Психотизм як особистісна риса в

контексті військової служби інтерпретується не у клінічному сенсі, а як рішучість, схильність до ризику, здатність діяти під тиском. Ці якості можуть бути важливими для збереження мотивації в умовах інтенсивних і виснажливих тренувань.

Військовослужбовці, які мають більш розвинену здатність свідомо керувати своєю увагою та контролювати імпульси, демонструють вищий рівень мотивації. Вони відрізняються більшою наполегливістю у виконанні завдань і рідше уникають складних тренувань. Високий рівень тривожності може негативно позначатися на здатності до концентрації, викликаючи уникнення складних завдань, знижуючи мотивацію до навчання й бойової підготовки. Застосування стратегій подолання тривоги та підтримка з боку командирів можуть покращити мотиваційний стан військовослужбовців, навіть у високострес овому бойовому середовищі [34; 35].

Стресові чинники, притаманні військовій службі та особливо бойовим умовам, в тому числі бойовій підготовці, мають значний вплив на мотивацію військовослужбовців. Бойовий стрес розглядається як складний процес адаптаційної активності організму, що забезпечує мобілізацію механізмів саморегуляції і формування пристосувальної поведінки в умовах небезпеки. На початкових етапах бойовий стрес невисокої інтенсивності може стимулювати підвищення бойової активності, удосконалення професійних умінь і навичок військовослужбовця. З іншого боку, надмірна інтенсивність стресових чинників може призводити до психологічного виснаження та бойової психічної травматизації, що негативно впливає на мотивацію та ефективність виконання службових завдань. Соціальна та організаційна підтримка, адекватне планування навчань і забезпечення ресурсами дозволяє пом’якшити негативні наслідки стресу та підтримувати мотивацію військовослужбовців у процесі бойової підготовки [5; 9].

У цьому контексті психологічна стійкість до стресу (резильєнтність) військовослужбовців виступає чинником, що забезпечує стабільну мотивацію та ефективне виконання бойових завдань. За визначенням О. М. Кокуна,

резильєнтність розглядається як розумова, фізична, емоційна та поведінкова здатність людини адаптуватися, відновлюватися та зберігати ефективність у ризикованих небезпечних або складних ситуаціях, а також розвиватися після пережитих невдач і стресових подій [15]. У межах системного підходу резильєнтність є комплексним біо-психо-соціальним феноменом, що інтегрує внутрішньоособистісні, міжособистісні та соціальні ресурси людини. Резильєнтність пов'язана із здатністю психіки відновлювати оптимальний рівень функціонування після впливу стресових чи травматичних подій і може розглядатися як індивідуальна характеристика особистості або як динамічний процес адаптації. Резильєнтність забезпечує здатність військовослужбовців підтримувати мотивацію, самоконтроль і психологічну ефективність у складних умовах, а також виступає підґрунтям посттравматичного зростання, що полягає у формуванні нових смислів і ресурсів після критичних подій [15].

Однією з емпіричних моделей резильєнтності є концепція К. Коннор і Дж. Девідсона. Дослідники визначають резильєнтність як сукупність особистісних якостей, які дозволяють людині процвітати, незважаючи на труднощі та стрес. На їхню думку, резильєнтність не є вродженою рисою, а формується внаслідок життєвого досвіду, навчання та соціальної підтримки. Вона включає такі ключові компоненти, як: впевненість у собі, довіра до власних інстинктів і толерантність до негативних емоцій; прийняття змін і гнучкість; відчуття контролю над життям; наявність духовних або смисложиттєвих орієнтирів. Результати досліджень підтверджують, що вищий рівень резильєнтності корелює з кращою емоційною регуляцією, внутрішньою мотивацією, ефективним подоланням стресу та нижчим ризиком розвитку психічних розладів після травматичних подій [37].

В дослідженні психологічних характеристик, що впливають на успішність військової підготовки, високий рівень психологічної стійкості та здатність до саморегуляції зменшують намір залишити навчання та підвищують залученість у процес бойової підготовки. Психологічна

резильєнтність посилює мотиваційні механізми, зокрема прагнення докладати зусиль, проактивність та віру у власні здібності, що забезпечує кращі результати бойової підготовки. Дослідження демонструють, що психологічна стійкість має статистично значущий позитивний вплив як на прямому, так і на опосередкованому рівні, визначаючи потенціал військовослужбовців для досягнення максимального рівня військової компетентності [34; 41]. Таким чином, психологічна стійкість виступає ресурсом, що підтримує мотиваційні процеси в процесі бойової підготовки.

Через високий рівень стресу, з яким стикаються військовослужбовці, зокрема потребу швидко приймати рішення та ефективно вирішувати завдання, значення самоефективності суттєво зростає. Самоефективність прямо пов’язана з академічними досягненнями, а підвищення цього показника сприяє формуванню стійкої мотивації та досягненню професійного успіху. Під час бойової підготовки виявляється тенденція до зростання військово-професійної самоефективності у військовослужбовців за відсутності суттєвих змін у рівнях зовнішньої мотивації. Також спостерігається значне підвищення показників внутрішньої військово-професійної мотивації. Зокрема в умовах бойового навчання військовослужбовці з високою самоефективністю активніше долучаються до тренувань, прагнуть вирішувати складні завдання та здатні швидше відновлюватися після невдач. Самоефективність справляє значущий вплив на результати бойової підготовки навіть у надскладних програмах, зокрема в підрозділах сил спеціальних операцій, і є вагомим чинником для набуття професійної компетентності [16; 35; 41; 43].

Лонгітюдні дослідження зв’язку між академічною самооцінкою та самоефективністю серед курсантів військових академій Норвегії підтверджують, що сприйнята академічна самооцінка має позитивний зв’язок із розвитком самоефективності, яка, в свою чергу, корелює з трьома ключовими військовими характеристиками: індивідуальною стійкістю, здатністю до співпраці у стресових ситуаціях та мотивацією досягнення.

Емпіричні дані узгоджуються з основними положеннями теорії А. Бандури, які акцентують, що внутрішня впевненість у здатності досягати результатів є важливим чинником регуляції мотиваційної поведінки [16; 36].

Таким чином, мотивація військовослужбовців до бойової підготовки є різновидом професійної мотивації, що формується в умовах, наближених до бойових, та пов’язана зі значними фізичними, психоемоційними й когнітивними навантаженнями. Вона визначає рівень залучення, активність і відповідальність військовослужбовців під час навчання і тренувань, впливаючи на ефективність оволодіння знаннями, уміннями й навичками, необхідними для виконання бойових завдань.

В результаті теоретичного аналізу виокремлено низку психологічних чинників, що визначають формування та динаміку мотивації до бойової підготовки.

Зовнішні чинники мотивації, такі як заохочення, винагорода, дисциплінарні вимоги та контроль, забезпечують регуляцію поведінки, короткочасне підкріплення активності та підтримку дисципліни. Водночас їх вплив є обмеженим і не забезпечує довготривалу мотиваційну залученість, оскільки переважає зовнішня регуляція. Внутрішня мотивація формується через процес інтерналізації, коли зовнішні стимули поступово засвоюються та трансформуються у власні цінності і цілі. Такий процес забезпечує більш усвідомлене та стійке залучення військовослужбовців до навчання та тренувань. Задоволення психологічних потреб, виділених в рамках теорії самодетермінації: автономія, компетентність та приналежність, забезпечує формування стійкої внутрішньої мотивації.

Внутрішню мотивацію до бойової підготовки формують цінності військовослужбовців, узгоджені з військовими цінностями. Пізнавальні мотиви (інтерес до професії, самоосвіта, набуття досвіду) забезпечують цілеспрямованість і активну участь у навчанні та тренуваннях.

Особистісні риси також впливають на мотивацію: екстраверсія й емоційна стабільність сприяють командній взаємодії та наполегливості, тоді

як рішучість і здатність діяти під тиском забезпечують виконання складних завдань.

Стрес у бойовій підготовці має подвійний ефект: помірний стимулює мобілізацію й розвиток навичок, надмірний – виснажує і знижує мотивацію. Психологічна стійкість (резильєнтність), в свою чергу, підтримує стабільність мотивації і ефективність бойової підготовки.

Самоефективність визначає здатність долати труднощі, брати складні завдання, адаптуватися та підтримувати високу активність, зміцнюючи внутрішню мотивацію і психологічну готовність до служби.

Отже, мотивація військовослужбовців до бойової підготовки формується під впливом комплексної взаємодії зовнішніх стимулів, внутрішніх потреб, пізнавальних мотивів, ціннісних орієнтацій, особистісних характеристик, резильєнтності, стресостійкості та самоефективності.

Підсумовуючи перший розділ, можемо зробити такі висновки:

1. Мотивацію військовослужбовців визначаємо як багаторівневу й структуровану систему мотивів та психологічних механізмів, що спрямовує психологічні ресурси особистості на виконання службово-бойових завдань та адаптацію до екстремальних умов служби. Теоретичний аналіз показує, що у науковій літературі її вивчення здійснюється у межах змістового та процесуального підходів: перший акцентує на ієрархії та пріоритетності мотивів, другий – на динаміці їх реалізації в конкретних умовах. Подальший розвиток цих ідей зумовив появу системного підходу, який описує мотивацію як цілісну взаємодію внутрішніх потреб, зовнішніх стимулів та індивідуальних цінностей. Інтегративний підхід доповнює це бачення, висвітлюючи механізми взаємодії особистісних потреб, когнітивних оцінок і зовнішніх чинників.

Мотиваційну сферу військовослужбовця розглядаємо як структурно-динамічне утворення, яке формується у взаємодії внутрішніх і зовнішніх мотивів, особистісних, соціально-організаційних та екстремально-ситуаційних чинників. Цінності відіграють провідну роль у формуванні мотиваційної сфери, служать основою для вибору поведінки і визначають

пріоритети військовослужбовця в службово-бойовій діяльності. Специфікою мотиваційної сфери військовослужбовця є поєднання інституційних (ціннісно-патріотичних) та прагматичних (матеріальних, статусних) мотивів.

2. Теоретичний аналіз показав, що мотиваційна сфера військовослужбовців відрізняється залежно від форми залучення та бойового досвіду. Для мобілізованих характерна суперечлива і ситуативна мотивація, у якій переважають зовнішні чинники, тоді як внутрішні мотиви частіше пов'язані з патріотизмом, емоційними переживаннями та захистом сім'ї чи колективу. Для військовослужбовців за контрактом більш притаманними є професійна ідентичність, прагнення до кар'єрного розвитку та колективної приналежності. У добровольців провідними виступають просоціальні цінності, почуття місії та потреба у безпеці. Бойовий досвід трансформує мотиваційну сферу, зміщуючи акценти з особистісного розвитку на суспільно значущі цілі, підвищуючи психологічну стійкість до стресу, адаптивність та орієнтацію на підтримку соціальних зв'язків. Військовослужбовці без бойового досвіду більшою мірою орієнтуються на передбачуваність, індивідуальні цінності та професійний розвиток.

3. Мотивація військовослужбовців до бойової підготовки є різновидом професійної мотивації, що формується у специфічних умовах, наближених до бойових, і забезпечує залученість у навчально-тренувальний процес, готовність до подолання труднощів та виконання службово-бойових завдань. Вона визначається сукупністю психологічних чинників, серед яких ключову роль відіграють: внутрішні потреби (автономія, компетентність, приналежність); ціннісні орієнтації, що сприяють інтерналізації зовнішніх вимог; пізнавальні мотиви, які підтримують інтерес до професійного вдосконалення; особистісні характеристики. Стійкість мотивації пов'язана із психологічною стійкістю до стресу (резильєнтністю) і самоефективністю, що забезпечують здатність адаптуватися до складних умов, відновлювати психологічні ресурси й підтримувати ефективність під час бойової підготовки.

РОЗДІЛ 2
СТРАТЕГІЯ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ МОТИВАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

2.1 Обґрунтування стратегії та організація емпіричного дослідження

Теоретичний аналіз мотивації військовослужбовців та її психологічних особливостей дозволив окреслити ключові чинники, що впливають на формування та підтримання мотивації до бойової підготовки. Узагальнення сучасних підходів дало змогу визначити змінні, які потребують емпіричної перевірки для з'ясування їхніх взаємозв'язків в умовах бойової підготовки.

Мета емпіричного дослідження полягає у виявленні взаємозв'язків між задоволеністю базових психологічних потреб в автономії, компетентності та приналежності, рівнем резильєнтності та внутрішньою мотивацією військовослужбовців з урахуванням наявності бойового досвіду.

Для реалізації поставленої мети було визначено такі завдання:

– оцінити рівні задоволеності базових психологічних потреб, рівень резильєнтності та внутрішньої мотивації військовослужбовців;

– визначити характер зв'язків між показниками резильєнтності, задоволеності базових потреб і внутрішньої мотивації до бойової підготовки;

– порівняти показники досліджуваних змінних у групах військовослужбовців із бойовим досвідом та без нього.

– проаналізувати вплив наявності бойового досвіду на взаємозв'язки між психологічними чинниками та внутрішньою мотивацією до бойової підготовки.

На основі теоретичного аналізу, визначеної мети та завдань дослідження були сформульовані гіпотези, що конкретизують передбачувані

закономірності між рівнем психологічної стійкості (резильєнтності), задоволеністю базових психологічних потреб та внутрішньою мотивацією військовослужбовців з урахуванням наявності бойового досвіду:

1. Передбачається, що військовослужбовці, які мають бойовий досвід, характеризуються вищим рівнем внутрішньої мотивації до бойової підготовки порівняно з військовослужбовцями без бойового досвіду.

Теоретичне обґрунтування: військовослужбовці з бойовим досвідом вирізняються підвищеною мотивацією до суспільної корисності, що проявляється у прагненні виконувати службові завдання на користь колективу та держави. Вони демонструють вищий рівень усвідомлення професійної відповідальності та значну мотивацію державного служіння. Крім того, їхній досвід сприяє швидкому відновленню після складних ситуацій та здатності ефективно діяти у стресових умовах. Ці чинники, поєднані із сформованою системою цінностей і професійною орієнтацією, створюють основу для вищого рівня внутрішньої мотивації до бойової підготовки, оскільки військовослужбовці із бойовим досвідом усвідомлюють значущість своєї діяльності та цінність своєї професійної місії [24; 34; 41].

2. Очікується, що рівень психологічної стійкості (резильєнтності) військовослужбовців позитивно корелює з рівнем їх внутрішньої мотивації до бойової підготовки.

Теоретичне обґрунтування: резильєнтність розглядається як психологічна здатність людини ефективно адаптуватися та відновлюватися після стресових або складних ситуацій, що дозволяє підтримувати високий рівень внутрішньої мотивації навіть у напружених умовах. Високий рівень психологічної стійкості сприяє зміцненню проактивності, віри у власні сили та прагнення досягати результатів, що є ключовими компонентами внутрішньої мотивації. Теоретично це означає, що військовослужбовці зі сформованою резильєнтністю більш ефективно мобілізують власні ресурси для виконання завдань бойової підготовки, демонструють стійкість до стресу, притаманному умовам бойової підготовки та здатність підтримувати активну

мотивацію протягом тривалого часу, що підкреслює тісний зв’язок психологічної стійкості та внутрішньої мотивації [34; 37; 41].

3. Вищий рівень задоволення базових психологічних потреб (автономії, компетентності та приналежності) пов’язаний із вищим рівнем внутрішньої мотивації до бойової підготовки військовослужбовців.

Теоретичне обґрунтування: згідно з теорією самодетермінації розвиток внутрішньої мотивації безпосередньо залежить від задоволення трьох базових психологічних потреб: автономії, компетентності та приналежності. Підтвердження цього було отримано в дослідженні Дж. Рабе та співавторів серед курсантів ЗС США, яке показало, що задоволення цих потреб позитивно корелює з розвитком внутрішньої мотивації до навчання та тренувань. У контексті бойової підготовки це означає, що військовослужбовці, чиї потреби в автономії, компетентності та соціальній приналежності задоволені, проявляють вищу внутрішню мотивацію до активного опанування службових навичок [39; 46].

Таким чином, емпіричне дослідження спрямоване на перевірку гіпотетичних взаємозв’язків між рівнем резильєнтності, задоволеністю базових психологічних потреб та внутрішньою мотивацією військовослужбовців з урахуванням бойового досвіду. Обрана стратегія відповідає положенням теорії самодетермінації Е. Десі та Р. Райана, а також концепції психологічної резильєнтності К. Коннор та Дж. Девідсона, що забезпечує теоретичну та методологічну цілісність подальшого дослідження.

Організація емпіричного дослідження передбачала три послідовні етапи:

1. Підготовчий етап (квітень – травень 2025 року) – включав теоретичне опрацювання проблеми, уточнення мети, завдань і гіпотез дослідження, а також відбір психодіагностичного інструментарію.

2. Основний етап (липень 2025 року) – охоплював проведення опитування серед військовослужбовців.

Емпіричне дослідження проводилося на базі навчального центру Національної гвардії України. Критерієм включення до вибірки була участь у бойовій підготовці. Дослідження здійснювалося індивідуально у форматі онлайн-опитування на платформі Google Forms, що забезпечувало зручність участі та дотримання умов конфіденційності. Тривалість участі одного респондента становила приблизно 30 хвилин. У бланк дослідження входили:

– інформування учасників про мету дослідження, його добровільний характер та гарантії анонімності;

– інструкції щодо порядку заповнення опитувальників і роз'яснення можливих запитань;

– бланки діагностичних методик, до яких входили шкали вимірювання мотивації професійної діяльності, задоволеності базових психологічних потреб, резильєнтності та інтенсивності бойового досвіду.

Обраний формат дослідження виявився ефективним у застосуванні до вибірки діючих військовослужбовців. Онлайн-формат забезпечив зручність доступу до опитувальників, зменшив вплив зовнішніх чинників (зокрема соціального тиску чи групових очікувань) та дозволив зберегти психологічний комфорт, приватність та анонімність респондентів. Індивідуальна форма проведення сприяла більшій зосередженості учасників і підвищила достовірність відповідей, що, у свою чергу, позитивно вплинуло на надійність і валідність отриманих результатів.

Дослідження здійснювалося з дотриманням основних етичних принципів психологічної діагностики:

– добровільність участі: кожен учасник мав право відмовитися від участі на будь-якому етапі без пояснення причин;

– інформована згода: респондентів ознайомлювали з метою дослідження, характером процедур, потенційними ризиками та можливими результатами;

– конфіденційність: усі отримані дані оброблялися в анонімній формі, результати використовувалися лише в узагальненому вигляді для наукових цілей;

– збереження психологічного комфорту: дослідження проводилося в індивідуальному онлайн-форматі, що мінімізувало вплив соціального тиску та групових очікувань.

3. Аналітичний етап (червень – серпень 2025 року) – передбачав статистичну обробку отриманих результатів, перевірку висунутих гіпотез та інтерпретацію взаємозв'язків між досліджуваними показниками. На цьому етапі узагальнювалися емпіричні висновки для формулювання практичних рекомендацій.

Дослідження має кореляційно-порівняльний характер, що дозволяє не лише виявити статистично значущі взаємозв'язки між основними психологічними змінними (рівнем резильєнтності, задоволеністю базових психологічних потреб та внутрішньою мотивацією), а й порівняти їх прояви у різних групах військовослужбовців залежно від бойового досвіду. Такий підхід дає змогу з'ясувати, наскільки бойовий досвід модерує взаємозв'язки між психологічними характеристиками та мотивацією, що є важливим для розуміння психологічних механізмів професійної активності у військовій сфері.

Таким чином, організація емпіричного дослідження забезпечила систематичне та послідовне виконання всіх етапів (підготовчого, основного та аналітичного) із дотриманням наукової методології та етичних принципів психологічної діагностики.

Кореляційно-порівняльний характер дослідження дозволив одночасно встановити взаємозв'язки між психологічними чинниками та внутрішньою мотивацією, а також порівняти прояви цих змінних у військовослужбовців з різним бойовим досвідом та без нього, що є важливим для подальшого використання результатів у практичній діяльності.

Обрана стратегія та організація дослідження забезпечують надійність, валідність та репрезентативність результатів.

2.2 Методичний інструментарій дослідження

Для досягнення поставленої мети емпіричного дослідження доцільним є використання стандартизованих опитувальників, що забезпечують можливість об'єктивного кількісного вимірювання психологічних показників.

У межах даного емпіричного дослідження незалежними змінними виступають: наявність бойового досвіду, рівень резильєнтності, а також рівень задоволення базових психологічних потреб – автономії, компетентності та приналежності. Залежною змінною є рівень внутрішньої мотивації військовослужбовців до бойової підготовки. У дослідженні було використано комплекс стандартизованих і адаптованих до українського контексту психодіагностичних методик, спрямованих на вимірювання мотиваційних та особистісних характеристик військовослужбовців.

Шкали для вимірювання мотивації:

1. Опитувальник каузальних орієнтацій Е. Десі та Р. Райана (адаптація О. Є. Дергачової, Л. Я. Дорфмана, Д. О. Леонтьєва) наведено в Додатку А.

Використовується для вивчення особистісних відмінностей у схильності до трьох основних каузальних (причинних) орієнтацій: автономної, зовнішньої контрольованої та безособової:

– автономна орієнтація відображає спирання на внутрішні мотиваційні ресурси;

– контрольована орієнтація характеризує залежність від зовнішніх обставин та соціальних вимог при здійсненні поведінкових дій;

– безособова орієнтація позначає відсутність самодетермінації, ухиляння від прийняття рішень та пасивність.

Опитувальник складається з 30 пунктів, що описують різні ситуації та по 3 варіанти реакцій на кожну ситуацію. Варіанти реакцій співвідносяться з автономною, контрольованою, безособовою мотивацією. Відповіді даються за 7-бальною шкалою. Для кожної з трьох орієнтацій обраховується

сумарний бал за відповідною субшкалою. Результатом застосування даної методики є визначення співвідношення трьох типів каузальних орієнтацій, яке відображається у пропорції сумарних балів, отриманих за трьома субшкалами. Чим вищий бал за певною шкалою, тим більш виражена відповідна каузальна орієнтація [9].

2. Методика «Мотивація професійної діяльності» К. Замфіра (модифікація А. Реана) наведена в додатку Б.

Методика спрямована на діагностику мотивів професійної діяльності. Основою методики є концепція внутрішньої та зовнішньої мотивації. Внутрішній тип мотивації проявляється у прагненні досягти професійного розвитку та задоволення від самої діяльності. Зовнішні мотиви, навпаки, пов’язані з бажанням отримати винагороду або уникнути негативних наслідків. Зовнішні мотиви поділяються на позитивні та негативні.

Включає містить 7 тверджень, кожне з яких респондент оцінює за 5-бальною шкалою. Пункти згруповані за трьома шкалами: внутрішня мотивація (п. 6 + п. 7), зовнішня позитивна (п. 1 + п. 2 + п. 5) й зовнішня негативна мотивація (п. 3 + п. 4). Для інтерпретації результатів підраховується середній бал по кожній шкалі. Співвідношення цих значень характеризує профіль мотиваційної спрямованості особистості в професійній діяльності. Показники можуть бути переведені у відсотки від максимально можливого.

Оптимальними мотиваційними комплексами вважаються два типи поєднань: внутрішня мотивація переважає зовнішню позитивну мотивацію, а та, в свою чергу, – зовнішню негативну (ВМ > ЗПМ > ЗНМ), або внутрішня мотивація дорівнює зовнішній позитивній, але обидві переважають зовнішню негативну (ВМ = ЗПМ > ЗНМ). Чим більш оптимальним є мотиваційний комплекс, тим сильніше особистість мотивована змістом діяльності та прагненням досягти позитивних результатів. Навпаки, найменш ефективним є мотиваційний комплекс, у якому домінує зовнішня негативна мотивація порівняно із зовнішньою позитивною та внутрішньою (ЗНМ > ЗПМ > ВМ).

Між цими полюсами існують проміжні мотиваційні комплекси з різними рівнями ефективності. При інтерпретації результатів необхідно враховувати не лише тип мотиваційного комплексу, але й ступінь вираженості кожного виду мотивації [17].

3. Шкала задоволеності базових психологічних потреб Е. Десі, Р. Райан, в адаптації В. Олефіра, В. Боснюка наведена в додатку В.

Використовується для кількісної оцінки рівня задоволеності базових психологічних потреб особистості: автономії, компетентності та приналежності. В основі шкали лежить теорія самодетермінації, згідно з якою задоволення цих потреб сприяє розвитку внутрішньої мотивації. Українськомовна адаптація перевірена на українській вибірці.

Складається з 16 питання, об’єднаних у три субшкали (автономія, компетентність, приналежність). Відповіді фіксуються за семибальною шкалою від 1 («зовсім не згоден») до 7 («повністю згоден»). Бал за субшкалами визначається як середнє арифметичне значення балів за пунктами, що належать до відповідної шкали. Шкала автономії включає пункти 1, 4 (реверсні), 8, 10 (реверсні) та 14; шкала компетентності – пункти 3 (реверсні), 5, 9, 12, 13 (реверсні) та 15 (реверсні); шкала приналежності охоплює пункти 2, 6, 7 (реверсні), 11 та 16. Реверсні пункти необхідно інтерпретувати з урахуванням оборотності шкали під час підрахунку балів. Вищі значення за субшкалою свідчать про більший ступінь задоволеності відповідної потреби. Також може визначатись індекс загального задоволення базових потреб. Такий підхід дозволяє комплексно досліджувати багатовимірну природу базових психологічних потреб. У результаті емпіричних перевірок опитувальник продемонстрував високу структурну валідність. Окрім того, методика має високу психометричну надійність [22].

Шкали для вимірювання резильєнтності:

4. Шкала резильєнтності Коннора-Девідсона-10 CD-RISC-10 (Campbell-Sills & Stein, 2007; Школіна та ін., 2020) наведена в додатку Г.

Призначена для оцінки здатності особистості ефективно протидіяти стресу та адаптуватися до кризових ситуацій. Вона базується на концепції психологічної резильєнтності та передбачає оцінку стабільності психічного стану, здатності до саморегуляції та подолання складнощів. Інструмент широко застосовується для оцінки резильєнтності у військових, медиків та інших високостресових професіях. Україномовна адаптація схвалена для використання у вітчизняних дослідженнях, зберігаючи надійність та валідність первинної версії.

Опитувальник складається з 10 пунктів із 5-бальною шкалою відповідей від 0 до 4, що відображає частоту прояву якості. Сума балів за всіма пунктами (0 – 40 балів) визначає загальний рівень резильєнтності: чим вищий показник, тим вища психологічна стійкість [14; 15].

5. Інструмент дослідження резильєнтності CD-R14 (Фан-Вень Ху, Чен-Хан Лінь, Фан-Ру Юе, Ю-Тай Ло та Чун-Ін Лін; адаптація Л. Колесніченко, О. Береженна) наведено в додатку Д.

Методика дозволяє комплексно оцінити резильєнтність. Українська адаптація зберігає основні психометричні характеристики. Валідизація та стандартизація шкал проведена на вибірці військовослужбовців.

Складається з 14 тверджень, відповіді оцінюються респондентом за 5-бальною шкалою: 1 («категорично не згоден») – 5 («абсолютно згоден»). Загальний показник резильєнтності є інтегральною оцінкою здатності особистості підтримувати внутрішню рівновагу, протидіяти стресу та відновлювати психічні ресурси після складних життєвих подій. Високі значення вказують на розвинену психологічну стійкість, гнучкість і наявність віри в позитивні зміни; низькі – на труднощі у відновленні та адаптації до стресових впливів. Інтерпретація результатів загального показника резильєнтності здійснюється за рівнями:

– низький рівень (0 – 41 бал);

– середній рівень (42 – 52 бали);

– високий рівень (53 бали і вище) [18].

6. Шкала оцінки інтенсивності бойового досвіду (Т. Кін та ін.) наведена в додатку Е.

Методика призначена для кількісного визначення ступеня впливу бойових стресорів на військовослужбовця. Інструмент передбачає оцінку семи основних типів бойових стресорів, серед яких: перебування під обстрілом, участь у небезпечних завданнях, спостереження загибелі чи поранення інших осіб, участь у бойових діях із застосуванням зброї, потрапляння в оточення, а також суб'єктивна оцінка втрат у підрозділі та частота особистого перебування в ситуаціях смертельної небезпеки. Кожен із зазначених показників оцінюється за п'ятибальною шкалою від 0 до 4. Респондентам пропонується самостійно обрати відповідь, яка найточніше відображає їхній реальний досвід участі у бойових діях. Обробка результатів передбачає підрахунок кількісних показників інтенсивності для кожного з семи стресорів, а також розрахунок сумарного балу, який відображає загальний рівень інтенсивності бойового досвіду.

Методика є зручною у використанні як для дослідницьких, так і для практико-діагностичних цілей, оскільки не потребує значних часових витрат і характеризується високою інтерпретаційною надійністю. Її структура дає змогу отримати об'єктивні дані щодо рівня бойового впливу, а також визначити наявність і ступінь інтенсивності бойового досвіду військовослужбовців [14].

Для потреб емпіричного дослідження респонденти були розподілені на дві групи – військовослужбовці без бойового досвіду та ті, хто має досвід участі в бойових діях. Нульовий показник за даною методикою відповідає відсутності бойового досвіду, а сума балів від 1 до 28 відображає різні рівні інтенсивності бойового залучення.

Застосування зазначених методик забезпечує комплексну оцінку мотивації, задоволеності базових психологічних потреб, резильєнтності та бойового досвіду військовослужбовців. Це створює підґрунтя для кореляційного та порівняльного аналізу даних і перевірки висунутих гіпотез, забезпечуючи надійність і валідність результатів дослідження.

2.3 Характеристика вибірки та розподіл респондентів

Емпіричне дослідження проводилося на базі навчального центру Національної гвардії України. До участі було залучено 37 діючих військовослужбовців, серед яких офіцери, контрактники та мобілізовані. Вік респондентів коливався від 25 до 52 років, при цьому середній вік становив 36 років.

Критерієм включення до вибірки була участь у бойовій підготовці. Вибірка мала цільовий характер і формувалася за принципом зручності доступу до учасників, що є прийнятним у дослідженнях професійних груп із регламентованими умовами діяльності, зокрема військовослужбовців. До критеріїв включення також належали: активна залученість у навчальному центрі, наявність або відсутність бойового досвіду, а до критеріїв виключення – тимчасова непрацездатність, психологічні або фізичні обмеження, що могли вплинути на достовірність відповідей, та відмова від участі у дослідженні.

Для аналізу мотиваційних та психологічних характеристик військовослужбовців у дослідженні було використано показники, що відображають рівень внутрішньої мотивації, професійної внутрішньої мотивації професійної діяльності, задоволеності базових психологічних потреб, інтенсивність бойового досвіду та резильєнтність, а саме:

– показник внутрішньої мотивації за шкалою автономної казуальної орієнтації «Опитувальника казуальних орієнтацій» Е. Десі та Р. Райана;

– показник внутрішньої мотивації професійної діяльності за методикою «Мотивація професійної діяльності» К. Замфіра у модифікації А. Реана;

– показник задоволеності психологічної потреби в автономії за шкалою задоволеності базових психологічних потреб Е. Десі та Р. Райана (адаптація В. Олефіра, В. Боснюка);

– показник задоволеності психологічної потреби в компетентності за вищезазначеною шкалою;

– показник задоволеності психологічної потреби в приналежності за вищезазначеною шкалою;

– показник інтенсивності бойового досвіду за шкалою Т. Кіна та співавт.;

– показник резильєнтності за шкалою Коннор-Девідсона-10 (CD-RISC-10);

– показник резильєнтності за методикою «Інструмент дослідження резильєнтності CD-R14».

У таблиці 2.1 подано індивідуальні результати військовослужбовців за психодіагностичними показниками. До них належать: рівень внутрішньої мотивації до бойової підготовки, внутрішньої мотивації професійної діяльності, задоволення базових психологічних потреб (автономії, компетентності, приналежності), а також резильєнтність (за шкалами CD-RISC-10 та CD-RISC-14) та інтенсивність бойового досвіду.

Таблиця 2.1 – Індивідуальні показники респондентів за шкалами мотивації, базових психологічних потреб, резильєнтності та інтенсивності бойового досвіду

№ респ-та	Внутр. моти-вація	Внутр. проф. моти-вація	Авто-номія	Компе-тентність	Приналe-жність	CD-RISC-10	CD-R14	Інтенси-вність бойового досвіду
Р-1	66	1	1,5	5,6	2,75	28	30	20
Р-2	145	4	3,4	4	4,25	32	60	0
Р-3	132	4	3,2	4,83	3,5	21	40	11
Р-4	129	4	5	5,17	5,25	27	47	1
Р-5	110	3,5	6	6	6,5	37	65	19
Р-6	116	4,5	3,4	3,67	2	26	44	0
Р-7	172	4	5,2	5,17	6	29	49	0
Р-8	105	4	3,3	5,83	4,75	29	55	17
Р-9	140	5	4	5,67	4,25	28	50	2
Р-10	104	5	6,2	6	5,5	37	67	19

Продовження таблиці 2.1

№ респ-та	Внутр. моти-вація	Внутр. проф. моти-вація	Авто-номія	Компе-тентність	Приналежність	CD-RISC-10	CD-R14	Інтенси-вність бойового досвіду
Р-11	126	5	6	5	5	32	53	13
Р-12	100	5	7	6,67	7	32	63	19
Р-13	137	5	4	3,83	4,5	28	50	0
Р-14	114	5	3,4	3,83	2,5	21	30	0
Р-15	70	2	2	6	5,5	22	35	22
Р-16	113	4	3,4	3,17	3,25	27	47	0
Р-17	126	5	6	5	5	32	56	14
Р-18	99	4,5	2,9	3,5	5	36	65	17
Р-19	160	5	5,8	6	4,75	38	60	0
Р-20	119	3,5	6	6	6,5	37	65	19
Р-21	129	4	5	5,17	5,25	27	47	3
Р-22	137	5	4	3,83	4,5	28	50	3
Р-23	116	5	6,6	5	6	26	46	0
Р-24	99	4	4,4	4,5	5,25	29	51	15
Р-25	120	2,5	4,6	4	4,75	24	45	10
Р-26	140	5	4	5,67	4,25	28	47	0
Р-27	125	4	4,4	4,67	5	29	51	0
Р-28	71	2	2	6,17	4,5	25	42	22
Р-29	129	4	5	5,17	5,25	27	47	0
Р-30	129	5	3	6	2	35	60	0
Р-31	129	4	5	5,17	5,25	27	47	2
Р-32	137	5	4	2,83	3,5	28	49	0
Р-33	120	2,5	4,6	4	4,75	24	42	10
Р-34	161	4,5	5,6	4,83	3,25	32	56	0
Р-35	130	4	3,4	3,17	3,25	27	45	0
Р-36	90	3	2,3	6,67	7	30	52	21
Р-37	74	4,5	2,4	3,67	4,75	22	39	18

Розподіл учасників за рівнем інтенсивності бойового досвіду.

Первинно для перевірки гіпотез передбачався поділ респондентів на дві групи:

– військовослужбовці із бойовим досвідом;

– військовослужбовці без бойового досвіду.

Однак подальший аналіз не виявив статистично значущих відмінностей між цими групами. У зв’язку з цим було застосовано уточнений розподіл вибірки на три групи відповідно до рівня інтенсивності бойового досвіду за результатами Шкали оцінки інтенсивності бойового досвіду (Т. Кін та ін.) (див. Додаток Е).

Шкала оцінки інтенсивності бойового досвіду охоплює 28 балів і відображає кількість та частоту бойових стресорів, вплив яких зазнавав військовослужбовець. Значення 0 балів інтерпретується як відсутність бойового досвіду, тобто повна відсутність участі у бойових діях. Значення у діапазоні від 1 до 14 балів відповідають низькому або помірному рівню інтенсивності бойового досвіду, що вказує на обмежений або епізодичний контакт із бойовими стресорами. Показники від 15 до 28 балів відображають високий рівень інтенсивності бойового досвіду, який характеризує тривалу або багаторазову участь у бойових діях.

Такий поділ є логічним відображенням градації показників шкали та ґрунтується на принципі статистичного групування за рівнями вираженості показника. Це дозволяє не лише відобразити кількісну диференціацію за інтенсивністю бойового досвіду, а й забезпечує можливість порівняльного аналізу психологічних характеристик військовослужбовців залежно від ступеня залученості до бойових дій.

Дані розподілу представлені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Розподіл військовослужбовців за рівнем інтенсивності бойового досвіду

Група військовослужбовців	Кількість учасників
Без бойового досвіду	15
З бойовим досвідом низької або помірної інтенсивності	10
З бойовим досвідом високої інтенсивності	12

Таким чином, вибірка дослідження складалася з 37 діючих військовослужбовців Національної гвардії України. Для підвищення аналітичної чутливості було здійснено поділ респондентів на три групи за інтенсивністю бойового досвіду: без досвіду, з досвідом низької/помірної інтенсивності та з досвідом високої інтенсивності. Такий підхід дозволив точніше виявити особливості мотиваційної сфери залежно від ступеня залучення до бойових дій.

Підсумовуючи другий розділ, можемо зробити такі висновки:

1. Обґрунтування стратегії дослідження показало, що для вивчення психологічних чинників внутрішньої мотивації військовослужбовців до бойової підготовки доцільним є поєднання підходів теорії самодетермінації та концепції психологічної резильєнтності. Теоретичний аналіз дозволив визначити ключові змінні (резильєнтність, задоволеність базових психологічних потреб та наявність бойового досвіду), які є потенційними чинниками мотивації, а також сформулювати конкретні гіпотези для емпіричної перевірки.

2. Організація емпіричного дослідження забезпечила послідовне виконання підготовчого, основного та аналітичного етапів із дотриманням методологічних та етичних принципів. Проведення дослідження у форматі онлайн-опитування з індивідуальним підходом дозволило забезпечити анонімність, психологічний комфорт та достовірність отриманих даних. Вибірка (37 військовослужбовців, вік 25–52 роки, офіцери, контрактники та мобілізовані) сформована з врахуванням критерію участі у бойовій підготовці.

3. Методичний інструментарій був комплексним і включав стандартизовані опитувальники для оцінки внутрішньої мотивації, задоволеності базових психологічних потреб, психологічної резильєнтності та інтенсивності бойового досвіду. Використання цих інструментів дозволяє одночасно оцінити як індивідуальні психологічні характеристики, так і вплив бойового досвіду на мотиваційні процеси.

РОЗДІЛ 3
АНАЛІЗ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ МОТИВАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

3.1 Порівняльно-кореляційний аналіз впливу бойового досвіду на внутрішню мотивацію військовослужбовців

Метою цього розділу є представлення та інтерпретація результатів емпіричного дослідження. Для оцінки можливості використання параметричних статистичних методів проведено перевірку нормальності розподілу змінних, дані представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Описові статистики та перевірка нормальності змінних

Змінна	Середнє	Медіана	SD	Мін	Макс	Шапіро-Уілка	p
Внутр. мотивація	119,000	125,000	24,600	66,000	172,000	0,959	0,181
Внутр. проф. мотивація	4,080	4,000	1,010	1,000	5,000	0,819	<0.001
Автономія	4,270	4,000	1,400	1,500	7,000	0,975	0,555
Компетен-тність	4,900	5,000	1,050	2,830	6,670	0,952	0,109
Приналежність	4,660	4,750	1,250	2,000	7,000	0,962	0,225
Резильєнтність CD-RISC-10	28,800	28,000	4,540	21,000	38,000	0,944	0,063
Резильєнтність CD-R14	49,900	49,000	9,240	30,000	67,000	0,965	0,298
Інтенсивність бойового досвіду	8,030	3,000	8,670	0,000	22,000	0,787	<0.001

Показники внутрішньої мотивації, базових потреб та резильєнтності не відхиляються від нормального розподілу ($p > 0.05$), що дозволяє застосовувати параметричні методи для цих змінних. Показник внутрішньої мотивації професійної діяльності та інтенсивність бойового досвіду мають значні відхилення від нормальності ($p < 0.001$). Враховуючи ненормальність розподілу, надалі будемо застосовувати непараметричні статистичні методи, зокрема кореляційний аналіз за коефіцієнтом Спірмена.

У дослідженні використано дві шкали резильєнтності (CD-RISC-10 та CD-R14) та дві шкали, що оцінюють внутрішню мотивацію (внутрішню мотивацію за шкалою автономної казуальної орієнтації та внутрішню мотивацію професійної діяльності). Оскільки вони вимірюють споріднені, але не тотожні аспекти, аналітична стратегія передбачає два етапи:

1. Перевірка кореляції між CD-RISC-10 та CD-R14 (очікується позитивний сильний зв'язок, $r \geq 0.6$). Аналогічно перевіряється зв'язок між шкалами мотивації.

2. Вибір показника для подальшого аналізу (за наявності сильної кореляції показники можуть бути агреговані через усереднення. Якщо ж кореляція слабка, аналіз проводиться окремо для кожного інструменту).

Таблиця 3.2 – Кореляції між шкалами внутрішньої мотивації та резильєнтності

Змінна	Внутр. мотивація	Внутр. проф. мотивація	Резильєн-тність CD-RISC-10	Резильєн-тність CD-RISC-14
Внутр. мотивація	—	0.399 (p = 0.015)	0,139 (p = 0.412)	0,159 (p = 0.348)
Внутр. проф. мотивація		—	0,267 (p = 0.110)	0,325 (p = 0.050)
Резильєн-тність CD-RISC-10			—	0.940 (p < 0.001)
Резильєн-тність CD-R14				—

Кореляційні зв’язки між шкалами внутрішньої мотивації та резильєнтності представлені в таблиці 3.2. Внутрішня мотивація за шкалою автономної казуальної орієнтації та внутрішня мотивація професійної діяльності мають слабкий-помірний позитивний зв’язок ($\rho = 0.399$, $p = 0.015$), що підтверджує, що ці шкали відображають різні аспекти внутрішньої мотивації. Показники резильєнтності за шкалами CD-RISC-10 і CD-R14 сильно корелюють між собою ($\rho = 0.940$, $p < 0.001$), що вказує на високу узгодженість і доцільність об’єднання цих шкал у композитну змінну «резильєнтність».

Передбачається, що військовослужбовці, які мають бойовий досвід, характеризуються вищим рівнем внутрішньої мотивації до бойової підготовки порівняно з військовослужбовцями без бойового досвіду. Для перевірки гіпотези було проведено Т-тест незалежних вибірок, що дозволяє порівняти середні значення мотивації у двох групах: військові з бойовим досвідом та без нього. Результати представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Порівняння показників внутрішньої мотивації військовослужбовців без бойового досвіду та військовослужбовців з бойовим досвідом

Показник	t (Стюдент)	df	p	t (Уелч)	df (Уелч)	p (Уелч)	Mann-Whitney U	p (U)
Внутр. мотивація	3,670	35,000	<0.001	3,840	34,100	<0.001	67,500	0,003
Внутр. проф. мотивація	2,390	35,000	0,022	2,740	30,000	0,010	101,000	0,041

Критерій Левена показав порушення припущення про рівність дисперсій для внутрішньої професійної мотивації ($p < 0,05$), тому застосовано t-тест Уелча.

Результати Т-тесту показали значущу різницю між групами: військовослужбовці з бойовим досвідом мали нижчий рівень внутрішньої мотивації порівняно з тими, хто без бойового досвіду ($t = 3.67$, $p < 0.001$;

Mann-Whitney U = 67.5, p = 0.003). Це свідчить про протилежний ефект, ніж передбачалося у гіпотезі: бойовий досвід асоціюється із зниженням внутрішньої мотивації.

Також виявлено значущу різницю між групами, хоча ефект менш виражений (t = 2.39, p = 0.022; Mann-Whitney U = 101.0, p = 0.041). Це свідчить, що бойовий досвід має певний негативний вплив і на професійну мотивацію, хоча не настільки сильний.

Для виявлення взаємозв'язку між рівнем внутрішньої мотивації та інтенсивністю бойового досвіду було проведено кореляційний аналіз за коефіцієнтом Спірмена для загальної вибірки військовослужбовців.

Таблиця 3.4 – Кореляції між рівнем внутрішньої мотивації і інтенсивністю бойового досвіду

Показник	Внутр. мотивація	Внутр. проф. мотивація	Інтенсивність бойового досвіду
Внутр. мотивація	—	0.399* (p = 0.019)	−0.727*** (p < 0.001)
Внутр. проф. мотивація	—	—	−0.436** (p = 0.007)
Інтенсивність бойового досвіду	—	—	—

*p < 0.05; **p < 0.01; ***p < 0.001

Як показано в таблиці 3.4, внутрішня мотивація має сильний зворотний зв'язок з інтенсивністю бойового досвіду (ρ = −0.727, p < .001), що свідчить про значну різницю у рівні внутрішньої мотивації між військовими з різним бойовим досвідом, чим вищий бойовий досвід, тим нижчий рівень автономної мотивації. Внутрішня мотивація професійної діяльності також негативно корелює з інтенсивністю бойового досвіду, але ефект слабший (ρ = −0.436, p = .007).

Для уточнення впливу бойового досвіду на рівень автономної та професійної мотивації військовослужбовців було проведено окремі кореляційні аналізи для груп із бойовим досвідом низького, помірного та високого рівнів інтенсивності, результати яких представлено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Кореляції між мотивацією та інтенсивністю бойового досвіду в групах військовослужбовців із низьким/помірним та високим рівнем інтенсивності бойового досвіду

Група	Показник	Внутр. мотивація	Внутр. проф. мотивація	Інтенсивність бойового досвіду
Низький/ помірний	Внутр. мотивація	—	0.529 (p = 0.116)	−0.486 (p = 0.154)
	Внутр. проф. мотивація	0.529 (p = 0.116)	—	0.131 (p = 0.718)
	Інтенсивність бойового досвіду	−0.486 (p = 0.154)	0.131 (p = 0.718)	—
Високий	Внутр. мотивація	—	0.509 (p = 0.091)	−0.478 (p = 0.116)
	Внутр. проф. мотивація	0.509 (p = 0.091)	—	−0.660* (p = 0.020)
	Інтенсивність бойового досвіду	−0.478 (p = 0.116)	−0.660* (p = 0.020)	—

*p < 0.05; **p < 0.01; ***p < 0.001

У групі з бойовим досвідом низького та помірного рівнів інтенсивності внутрішня мотивація має слабкий негативний зв’язок з інтенсивністю бойового досвіду (ρ = −0.486), проте він не досягає статистичної значущості (p = 0.154). Внутрішня мотивація професійної діяльності майже не пов’язана з інтенсивністю бойового досвіду (ρ = 0.131, p = 0.718). Це свідчить, що на рівні низького та помірного бойового досвіду мотивація майже не залежить від інтенсивності бойового досвіду.

У групі з високим рівнем інтенсивності бойового досвіду внутрішня мотивація має слабкий негативний зв’язок (ρ = −0.478, p = 0.116), що також незначущо, але тенденція до зниження помітна. Внутрішня мотивація професійної діяльності показує помірний негативний зв’язок з інтенсивністю бойового досвіду (ρ = −0.660, p = 0.020), який є статистично значущим. Це означає, що серед цієї групи інтенсивність бойового досвіду негативно впливає на внутрішню мотивацію професійної діяльності, тоді як внутрішня мотивація знижується, але статистично незначуще.

Таким чином, гіпотеза про підвищену внутрішню мотивацію у військовослужбовців з бойовим досвідом не підтвердилася; навпаки, бойовий досвід асоціюється зі зниженням внутрішньої мотивації до бойової підготовки. Розподіл за групами показує, що негативний вплив бойового досвіду на мотивацію стає більш вираженим у військових із високим рівнем інтенсивності бойових дій. Для низького та помірного рівня інтенсивності бойового досвіду такого впливу не спостерігається. Це узгоджується з загальною кореляційною картиною для всієї вибірки, але уточнює ефект залежно від інтенсивності бойового досвіду. Ці результати можуть свідчити про вплив стресових умов бойових дій на мотиваційні процеси.

3.2 Взаємозв'язок між задоволенням базових психологічних потреб, резильєнтністю та внутрішньою мотивацією

Для перевірки гіпотези про позитивний зв'язок між психологічною стійкістю (резильєнтністю) військовослужбовців та їх внутрішньою мотивацією до бойової підготовки був проведений кореляційний аналіз за методом Спірмена, результати якого представлені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Кореляції між внутрішньою мотивацією та резильєнтністю

Показник	Внутр. мотивація	Внутр. проф. мотивація	Резильєнтність
Внутр. мотивація	—	0.399* (p = 0.019)	0.181 (p = 0.284)
Внутр. проф. мотивація	—	—	0.328* (p = 0.047)
Резильєнтність	—	—	—

*p < 0.05; **p < 0.01; ***p < 0.001.

Спостерігається слабкий позитивний зв'язок внутрішньої мотивації та резильєнтності (ρ = 0.181), який не досягає статистичної значущості (p = 0.284). Це свідчить про тенденцію до того, що вищий рівень резильєнтності може асоціюватися з більшою внутрішньою мотивацією. Показники

внутрішньої мотивації професійної діяльності та резильєнтності показують помірний позитивний зв'язок (ρ = 0.328, p = 0.047), який є статистично значущим. Це означає, що військовослужбовці з вищим рівнем резильєнтності частіше демонструють вищий рівень внутрішньої мотивації професійної діяльності.

Для уточнення зв'язку психологічної стійкості (резильєнтності) та внутрішньої мотивації військовослужбовців кореляційний аналіз Спірмена було проведено окремо для трьох груп залежно від рівня інтенсивності бойового досвіду, результати наведені в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Кореляції між резильєнтністю та мотивацією по групах бойового досвіду

Група	**Внутр. мотивація × Резильєнтність (ρ)**	**p**	**Внутр. проф. мотивація × Резильєнтність (ρ)**	**p**
Без досвіду	0,658	0,008	0,019	0,948
Низький/помірний	0,150	0,678	0,870	0,001
Високий	0,881	<0.001	0,572	0,052

*p < 0.05; ** p < 0.01; *** p < 0.001.

В групі без досвіду спостерігається сильний позитивний зв'язок між внутрішньою мотивацією та резильєнтністю (ρ = 0.658, p = 0.008). Це свідчить, що для військовослужбовців без бойового досвіду психологічна стійкість відіграє важливу роль у підтримці внутрішньої мотивації. Внутрішня мотивація професійної діяльності майже не корелює з резильєнтністю (ρ = 0.019, p = 0.948).

В групі з бойовим досвідом низької та помірної інтенсивності внутрішня мотивація не пов'язана з резильєнтністю (ρ = 0.150, p = 0.678), тобто вплив стійкості на мотивацію слабкий або відсутній. Внутрішня мотивація професійної діяльності показує сильний позитивний зв'язок із резильєнтністю (ρ = 0.870, p = 0.001), що свідчить про значущу роль стійкості для професійної мотивації у цій групі.

Група з бойовим досвідом високої інтенсивності показала дуже сильний позитивний зв'язок між вутрішньою мотивацією та резильєнтністю ($\rho = 0.881$, $p < 0.001$). Внутрішня мотивація професійної діяльності має помірний позитивний зв'язок ($\rho = 0.572$), який на межі статистичної значущості ($p = 0.052$). Кореляційний аналіз показує, що серед військовослужбовців із високим бойовим досвідом рівень резильєнтності тісно пов'язаний з рівнем внутрішньої мотивації, що свідчить про її важливу роль у підтримці внутрішньої мотивації.

Таким чином, гіпотеза підтвердилася. Результати кореляційного аналізу свідчать про те, що внутрішня мотивація та резильєнтність пов'язані позитивно, проте зв'язок є слабким і статистично недостовірним, що вказує на наявність тенденції. Натомість внутрішня мотивація професійної діяльності демонструє помірний і статистично значущий позитивний зв'язок із резильєнтністю, що свідчить про те, що військовослужбовці з вищою психологічною стійкістю частіше характеризуються вищим рівнем внутрішньої мотивації професійної діяльності.

Резильєнтність істотно впливає на внутрішню мотивацію у групах без досвіду та високого бойового досвіду, тоді як для групи з низьким/помірним досвідом цей зв'язок слабкий. Внутрішня мотивація професійної діяльності найсильніше корелює з резильєнтністю у групі з низьким/помірним досвідом.

Для перевірки гіпотези про зв'язок задоволення базових психологічних потреб із рівнем внутрішньої мотивації військовослужбовців було проведено кореляційний аналіз Спірмена.

Таблиця 3.8 – Кореляції між внутрішньою мотивацією та рівнем задоволення базових психологічних потреб

Показники	Внутрішня мотивація	p
Автономія	0,307	0,064
Компетентність	−0.198	0,241
Приналежність	0.495**	0,002

*p < 0.05; ** p < 0.01; *** p < 0.001.

Результати кореляційного аналізу, викладені в таблиці 3.8, показали, що між автономією та внутрішньою мотивацією існує позитивна, хоча й статистично незначуща тенденція (ρ = 0.307, p = 0.064). Це свідчить про те, що підвищення відчуття автономії може сприяти зростанню внутрішньої мотивації, однак цей зв’язок потребує подальшого підтвердження на більшій вибірці.

Показник компетентності виявив слабкий і статистично незначущий зв’язок із внутрішньою мотивацією (ρ = −0.198, p = 0.241), що вказує на відсутність вираженого впливу суб’єктивного відчуття ефективності на мотиваційні процеси у даній вибірці.

Натомість відчуття приналежності виявилося найбільш значущим чинником: спостерігається сильний позитивний кореляційний зв’язок із внутрішньою мотивацією (ρ = 0.495, p = 0.002). Це свідчить, що відчуття приналежності є ключовим чинником підтримки внутрішньої мотивації до бойової підготовки.

Для уточнення гіпотези про зв’язок рівня задоволення базових психологічних потреб (автономії, компетентності та приналежності) з внутрішньою мотивацією до бойової підготовки було проведено кореляційний аналіз окремо для військовослужбовців без бойового досвіду та з бойовим досвідом різної інтенсивності, результати кореляційного аналізу представлені в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Кореляційні зв’язки внутрішньої мотивації та рівнем задоволення базових психологічних потреб у військовослужбовців з бойовим досвідом різної інтенсивності

Група	Показники	Внутр. мотивація	Автономія	Компетентність	Приналежність
Без бойового досвіду	Внутр. мотивація	—	0.404 (p = 0.135)	0.385 (p = 0.156)	0.320 (p = 0.245)
	Автономія	0.404 (p = 0.135)	—	0.407 (p = 0.133)	0.775*** (p < .001)
	Компетен-тність	0.385 (p = 0.156)	0.407 (p = 0.133)	—	0.372 (p = 0.173)
	Приналеж-ність	0.320 (p = 0.245)	0.775*** (p < .001)	0.372 (p = 0.173)	—

Продовження таблиці 3.9

Низький/ помірний бойовий досвід	Внутр. мотивація	—	−0.517 (p = 0.126)	0.358 (p = 0.309)	−0.333 (p = 0.347)
	Автономія	−0.517 (p = 0.126)	—	0.303 (p = 0.395)	0.808** (p = 0.005)
	Компетен-тність	0.358 (p = 0.309)	0.303 (p = 0.395)	—	0.434 (p = 0.210)
	Приналеж-ність	−0.333 (p = 0.347)	0.808** (p = 0.005)	0.434 (p = 0.210)	—
Високий бойовий досвід	Внутр. мотивація	—	0.851*** (p < .001)	0.111 (p = 0.732)	0.501 (p = 0.097)
	Автономія	0.851*** (p < .001)	—	0.177 (p = 0.582)	0.599* (p = 0.040)
	Компетен-тність	0.111 (p = 0.732)	0.177 (p = 0.582)	—	0.603* (p = 0.038)
	Приналеж-ність	0.501 (p = 0.097)	0.599* (p = 0.040)	0.603* (p = 0.038)	—

p < .05; ** p < .01; *** p < .001

Кореляційний аналіз показав відмінності у структурі взаємозв’язків між внутрішньою мотивацією рівнем задоволення базових психологічних потреб залежно від інтенсивності бойового досвіду.

У військовослужбовців без бойового досвіду виявлено помірний позитивний зв’язок внутрішньої мотивації з потребою в автономії (ρ = 0.404) та компетентності (ρ = 0.385), однак жоден із них не досяг рівня статистичної значущості. Найбільш вираженою є кореляція між автономією та приналежністю (ρ = 0.775; p < .001), що свідчить про взаємопов’язаність цих потреб.

У групі з низькою або помірною інтенсивністю бойового досвіду структура зв’язків змінилася: внутрішня мотивація виявляє негативну тенденцію щодо автономії (ρ = −0.517; p = 0.126) та приналежності (ρ = −0.333), що може свідчити про певне напруження у внутрішніх мотиваційних процесах. Водночас зберігається тісний зв’язок між автономією та приналежністю (ρ = 0.808; p < .01).

Натомість у військовослужбовців із високою інтенсивністю бойового досвіду спостерігається суттєве зростання сили зв’язків між внутрішньою

мотивацією та автономією ($\rho = 0.851$; $p < .001$), що свідчить про інтеграцію автономних процесів у мотиваційну систему. Також посилюються зв'язки між потребами приналежності, автономії та компетентності ($\rho = 0.599–0.603$; $p < .05$), що вказує на узгодженість базових психологічних потреб у групі з вищою бойовою залученістю.

Таким чином, на загальній вибірці гіпотеза підтверджується частково: серед базових психологічних потреб саме приналежність має значущий позитивний зв'язок із внутрішньою мотивацією. Автономія демонструє позитивну тенденцію, а компетентність – слабкий або відсутній зв'язок.

Структура зв'язків між внутрішньою мотивацією та базовими психологічними потребами змінюється залежно від інтенсивності бойового досвіду. У військовослужбовців без бойового досвіду внутрішня мотивація помірно корелює з автономією та компетентністю, найбільш виражено – з приналежністю. У групі з низьким/помірним бойовим досвідом спостерігається негативна тенденція зв'язку внутрішньої мотивації з автономією та приналежністю, але зберігається сильний зв'язок між автономією та приналежністю. У військовослужбовців із високою інтенсивністю бойового досвіду внутрішня мотивація сильно корелює з автономією, а також посилюються зв'язки між усіма трьома базовими потребами, що свідчить про інтеграцію мотиваційних процесів.

3.3 Узагальнення результатів емпіричного дослідження та їх інтерпретація

Отримані результати емпіричного дослідження дозволяють здійснити комплексний аналіз взаємозв'язку між бойовим досвідом, внутрішньою мотивацією та її психологічними чинниками. Перевірка висунутих гіпотез засвідчила складний характер взаємозв'язків між бойовим досвідом, резильєнтністю, задоволенням базових психологічних потреб та внутрішньою мотивацією військовослужбовців до бойової підготовки.

Перша гіпотеза передбачала, що наявність бойового досвіду сприятиме зростанню внутрішньої мотивації до бойової підготовки. Однак отримані результати вказали на протилежну тенденцію: військовослужбовці з бойовим досвідом продемонстрували нижчі показники внутрішньої та професійної мотивації порівняно з тими, хто не мав досвіду участі в бойових діях. Виявлено статистично значущі відмінності між групами, а також сильний негативний кореляційний зв'язок між інтенсивністю бойового досвіду та показниками внутрішньої мотивації. Наявність і інтенсивність бойового досвіду пов'язані зі зниженням рівня внутрішньої мотивації ($\rho = -0.727$, $p < 0.001$) та внутрішньої мотивації професійної діяльності ($\rho = -0.436$, $p = 0.007$) у загальній вибірці.

Аналіз за групами показав, що при низькому/помірному рівні бойового досвіду негативного впливу на мотивацію не спостерігається, тоді як у групі високого досвіду спостерігається значуще зниження внутрішньої мотивації професійної діяльності ($\rho = -0.660$, $p = 0.020$) і тенденція до зниження внутрішньої мотивації ($\rho = -0.478$, $p = 0.116$). Це дає підстави припустити, що тривалий або інтенсивний бойовий досвід може бути чинником зниження внутрішньої зацікавленості у професійній діяльності через тривалу дію стресорів. Гіпотеза не підтверджена.

Друга гіпотеза стосувалася ролі психологічної стійкості (резильєнтності) у підтриманні внутрішньої мотивації. Результати кореляційного аналізу показали, що між резильєнтністю та внутрішньою мотивацією військовослужбовців існує слабкий, статистично незначущий зв'язок ($\rho = 0.181$, $p = 0.284$), тоді як між резильєнтністю та внутрішньою мотивацією професійної діяльності виявлено помірний, статистично значущий позитивний зв'язок ($\rho = 0.328$, $p = 0.047$).

Додатковий аналіз за групами бойового досвіду виявив відмінності у характері зв'язків. У групі військовослужбовців без бойового досвіду встановлено сильний позитивний зв'язок між внутрішньою мотивацією та резильєнтністю ($\rho = 0.658$, $p = 0.008$). У групі з бойовим досвідом низької та

помірної інтенсивності виявлено незначущий зв’язок між внутрішньою мотивацією та резильєнтністю (ρ = 0.150, p = 0.678), проте сильний, статистично значущий зв’язок між внутрішньою мотивацією професійної діяльності та резильєнтністю (ρ = 0.870, p = 0.001). У групі з високою інтенсивністю бойового досвіду знову спостерігається дуже сильний позитивний зв’язок між внутрішньою мотивацією та резильєнтністю (ρ = 0.881, p < 0.001) і помірний, на межі статистичної значущості, зв’язок між внутрішньою мотивацією професійної діяльності та резильєнтністю (ρ = 0.572, p = 0.052).

Гіпотеза підтверджена: резильєнтність позитивно пов’язана з внутрішньою мотивацією військовослужбовців, однак сила та значущість цього зв’язку варіює залежно від типу внутрішньої мотивації та рівня бойового досвіду. Найвищі кореляційні показники для внутрішньої мотивації спостерігаються у військовослужбовців без досвіду та з високою інтенсивністю бойових дій, тоді як для внутрішньої мотивації професійної діяльності – у групі з досвідом низької та помірної інтенсивності.

Третя гіпотеза передбачала позитивний зв’язок між рівнем задоволення базових психологічних потреб в автономії, компетентності та приналежності і внутрішньою мотивацією. Результати частково підтвердили цю гіпотезу. Найтісніший зв’язок із внутрішньою мотивацією має потреба у приналежності (ρ = 0.495**, p = .002). У групі без бойового досвіду – помірні зв’язки з автономією та приналежністю, статистично незначущі, натомість за низького/помірного бойового досвіду ці зв’язки послаблюються. У групі з високим бойовим досвідом знову спостерігається узгодженість базових потреб (ρ = 0.599–0.851; p < .05–.001). Це свідчить, що для військовослужбовців ключовим чинником підтримки внутрішньої мотивації є відчуття соціальної включеності, підтримки та згуртованості. Водночас у групі з високою інтенсивністю бойового досвіду спостерігається інтеграція мотиваційної системи. Усі три потреби: автономія, компетентність і приналежність, виявляють узгоджені зв’язки, що може вказувати на глибший рівень особистісної адаптації.

Таким чином, отримані результати емпіричного дослідження дозволяють окреслити складну систему взаємозв'язків між бойовим досвідом, внутрішньою мотивацією військовослужбовців та психологічними чинниками, що її зумовлюють.

З'ясовано, що бойовий досвід не завжди сприяє зростанню внутрішньої мотивації. Навпаки, інтенсивний або тривалий бойовий досвід може призводити до її зниження через вплив стресових факторів. Водночас при наявності помірного рівня бойового досвіду негативного впливу не спостерігається, що може свідчити про адаптивний характер пережитого досвіду за умови достатніх ресурсів психологічної стійкості.

Підтверджено, що резильєнтність є важливим чинником підтримання внутрішньої мотивації, однак її роль виявляється диференційовано залежно від інтенсивності бойового досвіду. У військовослужбовців без бойового досвіду вона пов'язана з більш загальною внутрішньою мотивацією, тоді як у досвідчених бійців резильєнтність переважно підтримує мотивацію до професійного розвитку та збереження ефективності діяльності в умовах стресу. Це підкреслює значення психологічної стійкості як ресурсу збереження внутрішньої мотивації навіть у складних екстремальних ситуаціях.

Важливу роль у формуванні внутрішньої мотивації відіграє також задоволення базових психологічних потреб – насамперед потреби у приналежності, підтримці та соціальній згуртованості. Військовослужбовці, які відчувають взаємоповагу, довіру та емоційний зв'язок у колективі, демонструють вищу залученість і внутрішню зацікавленість у професійній діяльності. Отже, поєднання резильєнтності, задоволення базових психологічних потреб і позитивного досвіду взаємодії у військовому середовищі створює оптимальні умови для підтримання внутрішньої мотивації та професійної ефективності військовослужбовців.

Подальший розвиток наукової проблематики вбачаємо у розробленні програм психологічної підтримки та підготовки, спрямованих на зміцнення

внутрішніх ресурсів, розвиток резильєнтності та задоволення базових потреб військовослужбовців у процесі їх професійної діяльності та після завершення бойових дій. Результати дослідження можуть слугувати підґрунтям для подальших емпіричних робіт, спрямованих на поглиблене вивчення специфіки мотиваційних процесів у різних категорій військовослужбовців з урахуванням тривалості служби, типу виконуваних завдань, етапів адаптації після бойових дій. Перспективним напрямом подальших досліджень є також аналіз ролі посттравматичних реакцій і колективної згуртованості у формуванні та підтриманні внутрішньої мотивації до бойової підготовки.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволять зробити такі висновки:

1. В результаті теоретичного аналізу наукових підходів до вивчення мотивації встановлено, що мотивація військовослужбовців є складною багаторівневою системою, у якій поєднуються внутрішні та зовнішні мотиви, особистісні особливості, цінності, соціально-організаційні та екстремально-ситуаційні чинники.

Мотивацію до бойової підготовки військовослужбовців визначено різновидом професійної мотивації, що формується у специфічних умовах, наближених до бойових, і забезпечує залученість у навчально-тренувальний процес, готовність до подолання труднощів та виконання службово-бойових завдань.

2. Мотиваційну сферу військовослужбовця визначено як структурно-динамічне утворення, що забезпечує спонукання до діяльності, стійкість у виконанні завдань та адаптацію до екстремальних умов служби. Психологічними особливостями мотиваційної сфери військовослужбовців є поєднання інституційних (ціннісно-патріотичних) та прагматичних (матеріальних, статусних) мотивів, а також її варіативність залежно від форми залучення та бойового досвіду. Мобілізовані військовослужбовці мають ситуативну мотивацію з високим впливом зовнішніх чинників, тоді як військовослужбовці за контрактом та добровольці орієнтовані на внутрішні мотиви професійного розвитку, місію та колективну приналежність. Бойовий досвід зміщує акценти мотивації від особистісного розвитку до суспільної користі та державного служіння.

3. Психологічними чинниками внутрішньої мотивації до бойової підготовки військовослужбовців виокремлено задоволення базових психологічних потреб (автономії, компетентності та приналежності), ціннісні орієнтації, що сприяють інтерналізації зовнішніх вимог, пізнавальні мотиви

та особистісні характеристики. Стійкість мотивації підтримується психологічною стійкістю до стресу (резильєнтністю) та самоефективністю, що забезпечують адаптацію до складних умов та відновлення ресурсів під час бойової підготовки.

4. Результати емпіричного дослідження виявили складну систему взаємозв'язків між внутрішньою мотивацією, бойовим досвідом, задоволеністю базових психологічних потреб та психологічними ресурсами військовослужбовців.

Перша гіпотеза про позитивний вплив бойового досвіду на внутрішню мотивацію спростована. Результати порівняльного та кореляційного аналізу засвідчили сильний негативний зв'язок між інтенсивністю бойового досвіду та показниками внутрішньої мотивації та внутрішньої професійної мотивації. Встановлено, що військовослужбовці з високою інтенсивністю бойових дій демонструють нижчі показники внутрішньої мотивації та внутрішньої мотивації професійної діяльності порівняно з тими, хто не брав участі у бойових діях. Водночас в групі з бойовим досвідом низької та помірної інтенсивності не виявлено негативного зв'язку, що може свідчити про адаптивний ефект, який сприяє стабільності мотивації. Отже, бойовий досвід є значущим, проте не однозначно позитивним чинником формування внутрішньої мотивації.

Другу гіпотезу про роль резильєнтності підтверджено. Встановлено, що психологічна стійкість позитивно корелює з мотиваційними показниками, проте сила та характер зв'язку варіюють залежно від рівня бойового досвіду та типу мотивації. У військовослужбовців без бойового досвіду резильєнтність пов'язана переважно з внутрішньою мотивацією, тоді як у групах з низьким та помірним бойовим досвідом – з мотивацією до професійного розвитку. у військовослужбовців із бойовим досвідом високої інтенсивності виявлено сильний позитивний зв'язок резильєнтності із внутрішньою мотивацією, що може свідчити про високу адаптивність, саморегуляцію та здатність до ефективного функціонування в екстремальних умовах.

Третю гіпотезу щодо зв’язку базових психологічних потреб із внутрішньою мотивацією підтверджено частково. Найсильніший позитивний зв’язок виявлено для потреби у приналежності, що підкреслює значення згуртованості, соціальної підтримки та довіри у військовому колективі для підтримання внутрішньої мотивації та ефективності бойової підготовки. У військовослужбовців із високим бойовим досвідом та високими показниками внутрішньої мотивації спостерігається інтеграція трьох базових потреб (автономії, компетентності та приналежності), що вказує на високий рівень професійної адаптації.

Таким чином, психологічними особливостями мотивації військовослужбовців до бойової підготовки визначено та емпірично підтверджено інтенсивність бойового досвіду, рівень психологічної стійкості (резильєнтності) та задоволення базових психологічних потреб, зокрема приналежності у військовому середовищі. Отже, мета дослідження досягнута.

Перспективним напрямом розвитку подальших досліджень вважаємо розширення вибірки з урахуванням інтенсивності бойового досвіду, а також вивчення впливу посттравматичних реакцій, згуртованості колективу на внутрішню мотивацію до бойової підготовки.

Практичне значення дослідження полягає у використанні його результатів для вдосконалення системи психологічного забезпечення військової служби та розроблення програм підтримання внутрішньої мотивації в врахуванням інтенсивності бойового досвіду, розвитку резильєнтності й задоволення базових потреб військовослужбовців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авілов І. В., Слурденко Д. О. Особливості професійної мотивації військовослужбовців до дій на лінії безпосереднього бойового зіткнення. *Габітус. Психологія особистості*. 2024. № 68. С. 95–100.

2. Бойко О. Ціннісна концепція формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів Збройних сил України у ВВНЗ. *Військова освіта : збірник наукових праць*. 2017. № 2. С. 7–18.

3. Бойко О., Оксютович М. Аналіз професійної мотивації військовослужбовців. *Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи*: матеріали І Міжнародної наукової конференції, (м. Житомир, 27-28 квітня 2023 р.) / за ред. О. А. Черниш, В. М. Слюсар, Л. М. Червона та ін. Житомир : Житомирська політехніка, 2023. С. 258–263.

4. Вінс В. А., Арнаута О. В. Психологічні особливості мотиваційної сфери особистості у військовослужбовців. *Габітус*. 2023. № 54. С. 108–110.

5. Войтенко О. В., Ткачук Т. Л. Психологічні наслідки бойового стресу у військовослужбовців. *Лікарняна справа*. 2017. № 7. С. 141–146.

6. Головіна М. В. Проблеми професійної мотивації військовослужбовців НГУ в умовах воєнного стану. *Військова психологія у вимірах війни і миру*: *проблеми, досвід, перспективи* : матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 жовтня 2024 р.) / за ред. І. В. Данилюка, Т. М. Траверсе. Київ : Видавництво Ліра-К, 2024. С. 80–85.

7. Гоман Ю., Беспалько А., Царюк С. Теоретично-прикладні аспекти формування, підтримки та підвищення мотивації осіб, мобілізованих на військову службу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2025. Т. 61, № 1(61). С. 13–20.

8. Грилюк С. М., Підопригора І. І., Москальов І. О., Баранова Т. А. Формування моральної готовності військовослужбовців Збройних Сил України до виконання завдань за призначенням. Досвід психологічного забезпечення в російсько-українській війні (військове лідерство та внутрішні комунікації, мотивація та моральна готовність військовослужбовців) : довідково-інформаційні матеріали. Вип. 2. Київ : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2023. С. 96–105.

9. Гуляк У. М. Мотиваційно-ціннісні детермінанти бойової діяльності військовослужбовців Збройних Сил України : дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філософії за спец. 053 «Психологія». Київ, 2025. 294 с.

10. Гуляк У. М. Особливості мотивації військовослужбовців, призваних по мобілізації на особливий період. *Сучасні проблеми екологічної психології*: Життєві стратегії особистості в умовах воєнного стану : матеріали XX всеукраїнськоЇ науково-практичної конференції, (14-15 травня 2024 року) : зб. матеріалів. / За ред. Ю.М. Швалба. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2024. С. 34–38.

11. Гуляк У., Лісневський В. Ціннісний компонент у структурі мотиваційної сфери особистості військовослужбовця. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Психологія. 2024. № 1(19). С. 11–16.

12. Дуброва Н. Двофакторна теорія мотивації Герцберга: критичний погляд та практичне застосування. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. DOI : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-102.

13. Каплюченко О. П., Бондаренко О. Г., Товма М. І. Залежність мотивації військовослужбовців Національної гвардії України від рівня ефективності службово-бойової діяльності та досвіду участі у бойових діях. *Честь і закон*. 2022. № 1(80). С. 102–108.

14. Кокун О. М., Лозінська Н. С., Пішко І. О., Олійник В. О. Діагностика психологічних змін у військовослужбовців в умовах війни : метод. посіб. Київ : ТОВ «7БЦ», 2025. 162 с.

15. Кокун О. М., Мельничук Т. І. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2023. 25 с.

16. Кокун О. М., Мороз В. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Формування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до виконання завдань за призначенням під час бойового злагодження : метод. посіб. Київ : 7БЦ, 2021. 170 с.

17. Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Копаниця О. В. Діагностування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів : метод. посіб. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 153 с.

18. Колесніченко Л. А., Береженна О. Ю. Адаптація на українській вибірці методики «Physical Resilience Instrument for Older Adults (PRIFOR)». *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2023. № 4 (30). С. 34–46.

19. Лиман А. А. Психологічні особливості мотивації військовослужбовців Національної гвардії України. *Честь і закон*. 2021. № 2. С. 81–88.

20. Миропольцева Н. І., Пахомова О. В. Вплив мотивації до служби в армії на соціально-психологічну адаптацію військових контрактної та строкової форм служби. *Проблеми сучасної психології*. 2020. № 2. С. 43–51.

21. Никоненко О., Горячка В. Психологічні особливості професійної мотивації військовослужбовців під час війни. *Вчені записки Університету «КРОК».* 2025. № 1(77). С. 505–512.

22. Олефір В., Боснюк В. Українськомовна адаптація шкали задоволеності базових психологічних потреб. *Інсайт: психологічні виміри суспільства.* 2024. № 12. С. 18–43.

23. Олійник Л. Теоретичні аспекти системи бойової підготовки Збройних Сил України. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України.* Серія : військові та технічні науки. 2013. № 1(59). С. 176–186.

24. Перепелиця І. О. Психологічні чинники розвитку професійної мотивації військовослужбовців з різним характером досвіду професійної діяльності. *Вісник Національного університету оборони України*. 2025. № 4(86). С. 157–167.

25. Приходько І., Колесніченко О., Мацегора Я. Мотивація військовослужбовців до діяльності в екстремальних умовах: систематизація досліджень. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2021. № 2(2). С. 69–85.

26. Рибчук О. Модель діагностики мотивації військовослужбовців з акцентом на ціннісну сферу особистості. *Психологічний часопис*. 2024. Т. 10, № 2. С. 63–74.

27. Сірий А. В. Щодо проблеми вдосконалення діагностики визначення типів і рівнів мотивації військово-професійної діяльності військовослужбовців за контрактом у Збройних силах України та їх психологічний аналіз. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2010. № 4. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2010_4_24 (дата звернення: 30.09.2025).

28. Скворчевська Є. Л. Когнітивні механізми мотивації досягнення. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2013. № 1(46). С. 187–195.

29. Хацаюк О. В. Сутність та структура готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до виконання завдань за призначенням засобами спеціальної фізичної підготовки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова.* 2021. № 8. С. 144–154.

30. Хміляр О. Ф. Психологія бойової мотивації воїна. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 2(66). С. 121–131.

31. Шебанова В. І., Нікітенко Г. О. Особливості мотивації військовослужбовців до військово-професійної діяльності. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2019. № 2. С. 31–36.

32. Юр’єва Н. В., Пасічник В. І. Мотиваційні ресурси стресостійкості військовослужбовців підрозділів Національної гвардії України з конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних : монографія. Харків : Національна академія НГУ, 2017. 226 с.

33. Юр'єва Н. В. Особливості мотивації військовослужбовців до проходження військової служби: систематизація досліджень. *Честь і закон*. 2020. № 4(75). С. 96–105.

34. Beattie S., Du Preez T., Hardy L., Arthur C. What do you bring to the table? Exploring psychological attributes that predict successful military training. *Military psychology : the official journal of the Division of Military Psychology, American Psychological Association*. 2023. № 37. P. 50–61.

35. Bekesiene S. Impact of personality on cadet academic and military performance within mediating role of self-efficacy. *Frontiers in psychology*. 2023. № 14. URL: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1266236.

36. Boe O., Säfvenbom R., Johansen R. B., Buch R. The Relationship between Self-Concept, Self-Efficacy, and Military Skills and Abilities. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 2018. Vol. 17, № 10. P. 18–42. URL : https://surli.cc/qmsgxe (дата звернення: 19.10.2025).

37. Connor K. M., Davidson, J. R. T. Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*. 2003. № 18(2), P. 76–82.

38. Danylyuk O. V. The Current State of Ukrainian Mobilisation and Ways to Boost Recruitment. *Royal United Services Institution*. 2024. URL : https://surli.cc/nyovqu (дата звернення: 27.10.2025).

39. Delahaij R., Theunissen N. C. M., Six C. The influence of autonomy support on self-regulatory processes and attrition in the Royal Dutch Navy. *Learning and Individual Differences*. 2014. № 30. P. 177–181.

40. Gagné M., Deci E. L. Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational Behavior*. 2005. № 26. P. 331–362. DOI : https://doi.org/10.1002/job.322.

41. Kanapeckaitė, R., Bekesiene, S., Bagdžiūnienė, D. Reserve Soldiers' Psychological Resilience Impact to Sustainable Military Competences: On the Mediating Role of Psychological Skills (Effort, Self-Efficacy, Proactivity). *Sustainability*. 2022. № 11. P. 1–17. DOI : https://doi.org/10.3390/su14116810.

42. McConville A., Swanson A. The Effects of Herzberg's Motivators and Hygiene Factors on Job Satisfaction in the Military. Hawaii Global Conference on Business and Finance (GCBF). Kona, Hawaii, 2017. URL : https://surl.li/xnlbcw (дата звернення: 15.09.2025).

44. Morales-Negron H. R., Eklund R. C., Tenenbaum G. Self-Efficacy, State Anxiety, and Motivation during Mandatory Combative Training. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*. 2011. № 3. P. 37–51.

44. Papagiannidis S. TheoryHub Book: A theory resource for students and researchers alike. Newcastle upon Tyne, 2022. 301 p. URL : https://open.ncl.ac.uk (дата звернення: 19.10.2025).

45. Prykhodko I., Matsehora J., Lipatov I., Tovma I., Kostikova I. Servicemen's Motivation in the National Guard of Ukraine: Transformation After the «Revolution of Dignity». *The Journal of Slavic Military Studies*. 2019. № 3(32). P. 347–366.

46. Raabe J., Zakrajsek R. A., Orme J. G., Readdy T., Crain J. A. Perceived cadre behavior, basic psychological need satisfaction, and motivation of US Army ROTC cadets: A self-determination theory perspective. *Military psychology : the official journal of the Division of Military Psychology, American Psychological Association*. 2020. № 32(5). P. 398–409.

47. Ryan R. M., Deci E. L. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist.* 2000. № 1(55). P. 68–78. URL: https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68.

48. Ryan R. M., Deci E. L. Self-Determination Theory. Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research / ed. by F. Maggino. Springer, Cham. 2022. DOI : https://doi.org/10.1007/978-3-319-69909-7_2630-2.

49. Swed O., Stiefelmaier A., Hanchukova O. Motivated to Fight: Diverse Motivations of Foreign Fighters in the Russia-Ukraine War. *Armed Forces & Society*. 2025. URL : https://surl.li/pmqdrh (дата звернення: 27.10.2025).

50. van Setten H.-J. Why Ukrainians Chose to Fight: A case study into the motivations of Ukrainian volunteers : master's thesis. Radboud University, Nijmegen, The Netherlands, 2021. URL : https://surl.li/jtqbhr (дата звернення: 27.10.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Опитувальник каузальних орієнтацій Е. Десі, Р. Раяна (адаптція О. Є.Дергачової, Л. Я. Дорфмана, Д. О. Леонтьєва)

Інструкція: нижче описано декілька ситуацій. Кожна з них включає опис певного випадку і три можливих способи реакції на нього. Почергово розгляньте ці три варіанти й оцініть, наскільки кожен із них відповідає Вашій реакції у подібних випадках.

Усі ми реагуємо в різних ситуаціях по-різному, і, ймовірно, всі реакції будуть певною мірою можливими для Вас. У разі якщо Ви малоймовірно будете реагувати у певний спосіб, тоді на оцінній шкалі обведіть цифру 1 або 2 (залежно від Вашого бачення). У разі збільшення ймовірності того, що діятимете певним чином, обведіть цифру 3, 4 або 5. Коли ймовірність діяти у певний спосіб є високо ймовірною, обведіть 6 або 7.

Увага! Обведіть лише одну цифру для кожної з трьох відповідей для кожної ситуації.

Ситуації:

1. Вас оштрафував контролер за безбілетний проїзд у транспорті. У зв'язку із цим першою думкою буде:							
Я знав (-ла), на що йду	1	2	3	4	5	6	7
Справедливості немає, усе одно він ці штрафи собі в кишеню кладе	1	2	3	4	5	6	7
Завжди мені не щастить	1	2	3	4	5	6	7
2. Ваша дитина капризує і відмовляється слухатися. Ваші дії:							
Нічого не робити, сподіватися, що дитина сама заспокоїться	1	2	3	4	5	6	7
Спробувати зрозуміти, чим викликана така поведінка, і спробувати усунути причину	1	2	3	4	5	6	7
Покарати дитину, щоб наступного разу слухалася	1	2	3	4	5	6	7
3. Коли Ви прибули на залізничну платформу, з'ясувалося, що потяг скасували, а наступний буде не скоро. Вашою дією, найпевніше, буде:							
З'ясуєте в диспетчера, чому не попередили заздалегідь	1	2	3	4	5	6	7
Спробуєте з'ясувати, чи можна дістатися іншим видом транспорту	1	2	3	4	5	6	7

Очікуватимете наступного потяга	1	2	3	4	5	6	7
4. Ви збираєтеся придбати новий костюм. Найголовнішим критерієм під час вибору буде:							
Щоб Ваш вибір схвалили інші	1	2	3	4	5	6	7
Щоб фасон був сучасним	1	2	3	4	5	6	7
Щоб костюм був зручним і Вам личив	1	2	3	4	5	6	7
5. Перед Вами без черги вліз чоловік. У відповідь Ви:							
Почнете обурюватися і казати, що Ви його вперед не пропустите	1	2	3	4	5	6	7
Вирішите не зв'язуватися і пропустите його вперед	1	2	3	4	5	6	7
Поясните йому, що він став не туди і краще йому зайняти свою чергу	1	2	3	4	5	6	7
6. У Вас з'явилася можливість зробити вдома ремонт. Дизайн квартири буде:							
Оригінальним і незвичним, відповідно до Вашого індивідуального смаку	1	2	3	4	5	6	7
Не гіршим, ніж у всіх	1	2	3	4	5	6	7
Дорогим і сучасним, відповідно до останніх розробок	1	2	3	4	5	6	7
7. На роботі відбувся збій, і начальник оголосив Вам догану, хоча Вашої вини в тому не було. Вашою реакцією буде:							
Пояснити, як було насправді, після того, як начальник «охолоне»	1	2	3	4	5	6	7
Зірвати злість на справжньому винуватці збою	1	2	3	4	5	6	7
Поскаржитися колезі	1	2	3	4	5	6	7
8. Ви обираєте подарунок другові на день народження. Як ви вчините:							
Виберете подарунок на власний розсуд	1	2	3	4	5	6	7
Постараєтеся дотично довідатися, що йому хотілося б отримати	1	2	3	4	5	6	7
Придбаєте, що трапиться	1	2	3	4	5	6	7
9. Ви складаєте важливий іспит. Гарно відповідаєте за білетом, тоді екзаменатор ставить запитання, якого не було у програмі, і Ви провалюєтеся. Після цього Ви:							
Розчаруєтеся, знаючи, що «екзаменатор завжди правий»	1	2	3	4	5	6	7
Упевнений у власній підготовленості, Ви подасте апеляцію у зв'язку з тим, що запитання не входило до програми	1	2	3	4	5	6	7
Обуритеся несправедливістю, поясните це тим, що у Вас нема можливості давати хабарі	1	2	3	4	5	6	7
10. Ви прагнули змінити імідж і зробити нову зачіску. Найголовнішим критерієм вибору нової зачіски буде:							
Щоб зачіска Вам личила	1	2	3	4	5	6	7
Сучасний фасон	1	2	3	4	5	6	7
Порада перукаря	1	2	3	4	5	6	7
11. Під час телефонної розмови з другом Ви посварилися через дрібниці. Після цього Ви:							
Нізащо не зателефонуєте першим, із принципу	1	2	3	4	5	6	7
Розчаруєтеся за безглуздість ситуації	1	2	3	4	5	6	7

Усвідомивши дріб'язковість причини сварки, одразу зателефонуєте, запропонуєте не псувати стосунків через дрібниці	1	2	3	4	5	6	7
12. Ви вперше прийшли в незнайомий бар чи клуб. Тип Вашої поведінки у цьому випадку, швидше за все, буде таким:							
Поводитимуся так, щоб почуватися найкомфортніше	1	2	3	4	5	6	7
Поводитимуся так само, як і більшість оточуючих	1	2	3	4	5	6	7
Не знатиму, що мені робити, і почуватимуся дуже незатишно	1	2	3	4	5	6	7
13. В організації, де Ви працюєте, почалися звільнення, і Ви також потрапили під скорочення. Ви, швидше за все:							
Сидітимете без діла, очікуючи, доки ситуація сама не налагодиться якимось чином	1	2	3	4	5	6	7
Одразу ж розпочнете збирати інформацію про вільні вакансії	1	2	3	4	5	6	7
Спробуєте довести неправомірність дій організації	1	2	3	4	5	6	7
14. У дружній бесіді Ви з'ясовуєте, що у Вас не склалося враження стосовно прочитаної нещодавно книги, яку в цей момент обговорюєте. Після цього Ви:							
Переглянете цю книгу ще раз, а також додаткову інформацію про неї, щоб зрозуміти, яке вона справила на Вас враження	1	2	3	4	5	6	7
Будете дотримуватися думки більшості Ваших друзів	1	2	3	4	5	6	7
Враження про цю книгу у Вас так і не складеться	1	2	3	4	5	6	7
15. Ви маєте обрати, куди поїхати у відпустку. Ваше рішення, швидше за все, буде таким:							
Не прийматимете ніяких рішень, очікуючи, що ситуація сама визначиться	1	2	3	4	5	6	7
Поїдете туди, куди порадили друзі	1	2	3	4	5	6	7
Поїдете туди, де давно хотіли побувати	1	2	3	4	5	6	7
16. Ви стояли в черзі на запис до стоматолога, але Вам не дісталося талона. Швидше за все, Ви:							
Вирішите наступного разу прийти раніше	1	2	3	4	5	6	7
Будете мучитися від думки, що ще один день треба буде ходити з хворим зубом	1	2	3	4	5	6	7
Будете обурюватися вітчизняною медичною системою	1	2	3	4	5	6	7
17. У Вас видався вільний вечір у п'ятницю, і Ви захотіли піти кудись відпочити. Ви підете:							
Туди, де Вам найкомфортніше	1	2	3	4	5	6	7
Туди, куди, за відгуками знайомих, варто піти і це модно	1	2	3	4	5	6	7
Не вирішили куди піти, швидше за все, залишитеся вдома	1	2	3	4	5	6	7
18. У Вас у квартирі без попередження вимкнули гарячу і холодну воду. Ви, швидше за все:							
Будете обурюватися обслуговуючою компанією	1	2	3	4	5	6	7
Спробуєте дізнатися, коли воду увімкнуть, а також де у разі потреби її можна взяти	1	2	3	4	5	6	7
Нічого не робитимете, оскільки від вас нічого не	1	2	3	4	5	6	7

залежить							
19. Ви хотіли б піти в кіно. Який фільм Ви виберете?							
Один із тих, що йдуть у найближчому кінотеатрі	1	2	3	4	5	6	7
Свого улюбленого режисера	1	2	3	4	5	6	7
Той, про який останнім часом багато розповідають	1	2	3	4	5	6	7
20. У транспорті під час тисняви Вас штовхнули та й ще нагрубили. Ваші дії:							
«Поставите на місце» грубіяна	1	2	3	4	5	6	7
Будете страждати від несправедливості	1	2	3	4	5	6	7
Виразите невдоволення ситуацією	1	2	3	4	5	6	7
21. Ви накопичили досить велику суму грошей і тепер думаєте, на що її витратити. Ви вкладете гроші:							
У те, що Вам зараз найбільш потрібно	1	2	3	4	5	6	7
У якусь новинку	1	2	3	4	5	6	7
У те, що порекомендують близькі	1	2	3	4	5	6	7
22. Пообіцяли виплатити премію, але грошей так і не дали. У відповідь на це Ви:							
Будете думати, від яких запланованих на ці засоби покупок прийдеться відмовитися	1	2	3	4	5	6	7
Спробуєте з’ясувати, чому не дали	1	2	3	4	5	6	7
Будете обурюватися таким станом справ	1	2	3	4	5	6	7
23. Ви вирішили зайнятися спортом і розмірковуєте, на яку секцію піти. Швидше за все, Ви виберете з огляду на міркування:							
Якості тренерської роботи	1	2	3	4	5	6	7
Ваших інтересів і фізичних можливостей	1	2	3	4	5	6	7
Близькості від дому	1	2	3	4	5	6	7
24. Поліцейський наклав на Вас штраф за порушення правил дорожнього руху, але правил Ви не порушували. Ви будете думати, що:							
Навіть тут Вам не пощастило	1	2	3	4	5	6	7
Корумпованість нашої поліції безмежна	1	2	3	4	5	6	7
Наступного разу слід буде більш обачно обирати маршрут, де менше постів	1	2	3	4	5	6	7
25. Ви шукаєте роботу, і вже є декілька вакансій. Ви віддаєте перевагу:							
Найцікавішій і перспективній роботі	1	2	3	4	5	6	7
Більш високооплачуваній із можливістю кар’єрного зростання	1	2	3	4	5	6	7
Тій, яку порадять більш досвідчені люди	1	2	3	4	5	6	7
26. Батьки вкотре доводять Вам неправильність Вашого способу життя і вчать, як треба жити. Вашою реакцією буде:							
Потерпіти, доки не зміниться тема розмови	1	2	3	4	5	6	7
Вислухати їх, можливо в їхніх словах є частккка правди	1	2	3	4	5	6	7
Довести їм, що вони не праві	1	2	3	4	5	6	7
27. Вас привели в незнайому компанію. Які кроки Ви зробити, щоб там освоїтися:							
Спробуєте знайти в цій компанії однодумців або тих, з ким було б цікаво	1	2	3	4	5	6	7
Спробуєте стати в цій спільноті своїм	1	2	3	4	5	6	7
Почекаєте, доки хтось із цієї компанії не захоче з Вами поговорити	1	2	3	4	5	6	7
28. Ви зайшли в кафе перекусити, переглядаєте меню і не знаєте, що замовити. Щоб вийти із ситуації, Ви:							

Замовите те саме, що й сусіди за столом	1	2	3	4	5	6	7
Виберете навмання	1	2	3	4	5	6	7
Запитаєте у працівника кафе, із чого приготовлені ті чи інші страви	1	2	3	4	5	6	7
29. Ви дуже хотіли піти в театр на цікавий спектакль, але не змогли придбати квиток. Ваша реакція на це:							
Зіпсований настрій, оскільки плани порушені і дозвілля не вдалося	1	2	3	4	5	6	7
Легке розчарування і пошук в афіші, коли наступного разу цей спектакль чи щось рівнозначне зараз	1	2	3	4	5	6	7
Розчарування і розгубленість	1	2	3	4	5	6	7
30. Ви вирішили придбати пральну машину. Щоб обрати марку виробу, Ви							
З’ясуєте, які додаткові функції має пральна машинка, визначитеся, які з них необхідні Вам з огляду на потреби і зробите вибір	1	2	3	4	5	6	7
Швидше за все, купите найбільш розрекламовану марку чи ту, що найкраще продається	1	2	3	4	5	6	7
Підключите до процесу вибору когось із знаючих друзів і довіритесь його вибору	1	2	3	4	5	6	7

Додаток Б

Мотивація професійної діяльності

(методика К. Замфір у модифікації А. Реана)

Прочитайте нижчеприведені мотиви професійної діяльності в реєстраційному бланку та дайте оцінку їх значущості для Вас за п’ятибальною шкалою.

1. Грошовий заробіток	1	2	3	4	5
2. Прагнення до просування по службі	1	2	3	4	5
3. Прагнення уникнути критики з боку керівника або колег	1	2	3	4	5
4. Прагнення уникнути можливих покарань або неприємностей	1	2	3	4	5
5. Потреба в досягненні соціального престижу й поваги з боку інших	1	2	3	4	5
6. Задоволення від самого процесу та результату роботи	1	2	3	4	5
7. Можливість найбільш повної самореалізації саме в даній діяльності	1	2	3	4	5

Додаток В

Шкала задоволеності базових психологічних потреб

Будь ласка, уважно прочитайте кожне з наведених тверджень та вкажіть наскільки це вірно для вас, стосується вашого життя, використовуючи наступну шкалу оцінки:

1 - Категорично не згоден

2 - Не згоден

3 - Частково не згоден

4 - Складно відповісти

5 - Частково згоден

6 - Згоден

7 - Абсолютно

1. Я відчуваю, що маю повну свободу у виборі свого життєвого шляху.	1	2	3	4	5	6	7
2. Мені дійсно подобаються люди, з якими я взаємодію.	1	2	3	4	5	6	7
3. Мені часто здається, що я недостатньо знаю та вмію.	1	2	3	4	5	6	7
4. Я відчуваю тиск у своєму житті.	1	2	3	4	5	6	7
5. Знайомі люди кажуть, що я добре справляюся з тим, чим займаюсь.	1	2	3	4	5	6	7
6. Я добре ладнаю з людьми, з якими контактую.	1	2	3	4	5	6	7
7. Зазвичай я тримаюся відокремлено й не маю багато соціальних контактів.	1	2	3	4	5	6	7
8. Загалом я не соромлюся висловлювати свої ідеї та думки.	1	2	3	4	5	6	7
9. Останнім часом мені вдається здобувати нові цікаві знання та здібності.	1	2	3	4	5	6	7
10. У повсякденному житті часто доводиться робити те, що мені вказують інші.	1	2	3	4	5	6	7
11. Люди, які оточують мене, піклуються про мене.	1	2	3	4	5	6	7
12. Здебільшого я відчуваю задоволення від того чим займаюсь.	1	2	3	4	5	6	7
13. Здебільшого я не використовую можливості, щоб проявити себе.	1	2	3	4	5	6	7
14. Я відчуваю, що завжди можу бути самим (сама) собою в різноманітних ситуаціях.	1	2	3	4	5	6	7
15. Я часто відчуваю, що мало на що здатен (здатна).	1	2	3	4	5	6	7
16. Люди загалом досить доброзичливо ставляться до мене.	1	2	3	4	5	6	7

Додаток Г

Шкала резильєнтності Коннора-Девідсона-10

Вам пропонується оцінити себе за 10 твердженнями, обвівши кружечком відповідну цифру:

0 = повністю невірно

1 = зрідка вірно

2 = вірно час від часу

3 = часто вірно

4 = вірно майже у всіх випадках

1. Здатний адаптуватися до змін	0	1	2	3	4
2. Можу впоратися з усім, що трапиться	0	1	2	3	4
3. Дивлюся на речі з гумористичного боку	0	1	2	3	4
4. Впевнений, що подолання стресу зміцнює	0	1	2	3	4
5. Швидко відновлююсь після хвороби або труднощів	0	1	2	3	4
6. Можу досягти своїх цілей не зважаючи на перепони	0	1	2	3	4
7. Під тиском зосереджуюсь і думаю ясно	0	1	2	3	4
8. Важко розчарувати невдачею	0	1	2	3	4
9. Думаю про себе як про сильну людину	0	1	2	3	4
10. Можу впоратися з неприємними почуттями	0	1	2	3	4

Додаток Д

Методика «Інструмент дослідження резильєнтності (ІДР-14)»

Прочитайте твердження та оцініть за шкалою від 1 до 5, наскільки вони відповідають Вашому уявленню про себе, про своє життя

1 – повністю невірно

2 – зрідка вірно

3 – вірно час від часу

4 – часто вірно

5 – вірно майже у всіх випадках

1. Я можу відновитися після хвороби чи травми протягом очікуваного часу	1	2	3	4	5
2. Я вірю, що зможу одужати від будь-якої хвороби чи травми	1	2	3	4	5
3. Я намагаюся дивитися на речі позитивно, коли стикаюся з хворобою чи травмою	1	2	3	4	5
4. Я коригую свій спосіб життя після хвороби чи травми	1	2	3	4	5
5. Коли я хворий або травмований, я приймаю допомогу від своїх рідних і друзів	1	2	3	4	5
6. Коли мені потрібно, я можу знайти когось, хто допоможе	1	2	3	4	5
7. Я вважаю, що можу впоратися зі своїми щоденними справами	1	2	3	4	5
8. Я вважаю, що зможу відновитися після хвороби чи травми, щоб виконувати повсякденні справи	1	2	3	4	5
9. Незалежно від того, хороші чи погані речі, я вважаю, що більшість з них відбуваються не просто так	1	2	3	4	5
10. Минулий досвід дає мені впевненість у протистоянні новим викликам і труднощам	1	2	3	4	5
11. Я сильна людина, коли стикаюся з хворобою чи травмою	1	2	3	4	5
12. Я очікую і планую своє майбутнє життя	1	2	3	4	5
13. Я можу справлятися з неприємними або болісними почуттями, такими як сум, страх і гнів	1	2	3	4	5
14. Я відчуваю, що можу впоратися зі своїм життям	1	2	3	4	5

Додаток Е

Шкала оцінки інтенсивності бойового досвіду (Т. Кін та ін.)

Сім нижченаведених запитань пов’язані з Вашим особистим досвідом участі в бойових діях. Під кожним запитанням є шкала, що має ранги від 0 до 4. Оберіть на цій шкалі позицію, окресливши відповідну цифру, яка максимально наближена до Вашого бойового досвіду.

1. Чи ходили Ви коли-небудь у військовий дозор або виконували інше завдання в умовах підвищеної небезпеки?				
0	1	2	3	4
жодного разу	1-3 рази	4-12 разів	13-50 разів	більше 50 разів
2. Чи перебували Ви коли-небудь в зоні обстрілу з боку противника?				
0	1	2	3	4
жодного разу	1-3 рази	4-12 разів	13-50 разів	більше 50 разів
3. Чи перебували Ви коли-небудь в оточенні ворога?				
0	1	2	3	4
жодного разу	1-3 рази	4-12 разів	13-50 разів	більше 50 разів
4. Скільки людей у відсотковому співвідношенні у Вашому підрозділі було вбито, поранено чи пропало без вісти під час бойових дій?				
0	1	2	3	4
жодного разу	1-25 %	між 26-50%	між 51-75%	більше 75%
5. Як часто Ви брали участь в обстрілі супротивника?				
0	1	2	3	4
жодного разу	1-3 рази	4-12 разів	13-50 разів	більше 50 разів
6. Як часто Ви спостерігали, як хто-небудь був убитий або поранений в ході бойових дій?				
0	1	2	3	4
жодного разу	1-3 рази	4-12 разів	13-50 разів	більше 50 разів
7. Як часто Ви наражалися на небезпеку бути вбитим або пораненим (кулями, снарядами, холодною зброєю), потрапляли в засідку, в інші дуже небезпечні ситуації?				
0	1	2	3	4
жодного разу	1-3 рази	4-12 разів	13-50 разів	більше 50 разів